

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Institutionen för socialt arbete

Fem bilder av pedofili

En diskursanalys av hur pedofili konstrueras
i media och forskning

Socionomprogrammet

C-uppsats

Författare: Caroline Hermansson & Daniel Larsson

Handledare: Hanna Wikström

Abstract

Titel: Fem bilder av pedofili – En diskursanalys av hur pedofili konstrueras i media och forskning.

Författare: Caroline Hermansson & Daniel Larsson

Nyckelord: Pedofili, diskursanalys, poststrukturalism och genus

Vårt syfte med studien är att studera hur begreppet och fenomenet pedofili konstrueras och reproduceras i media- och forskningsartiklar. Genom att göra en diskursanalys av ett antal utvalda texter från de båda fälten, vill vi se vilka bilder/diskurser som finns av pedofili och även av pedofilen. De frågeställningar vi utgår från i studien är följande;

- Vilka olika diskurser kring pedofili kan vi identifiera i vårt analysmaterial?
- Hur konstrueras begreppet pedofili och därmed pedofilen, i media och forskning?
- Konstrueras genus i diskurserna om pedofili och i så fall på vilket sätt?

Den teoretiska referensram vi har använt oss av är poststrukturalismen och den feministiska poststrukturalismen. För att anlägga ett genusperspektiv på studien, kommer vi att utgå från begreppen *performativitet*, *heteronormativitet*, *genus* och *den heterosexuella matrisen*.

Utifrån de utvalda texterna har vi identifierat fem stycken diskurser kring pedofili/pedofilen. Dessa är *pedofili som identitet* där tanken om pedofili ses som en konstant och oföränderlig del av personen, *pedofili som sexualitet* där det likställs med andra sexualiteter fast med förbehållet att handlingarna är kriminaliserade, *pedofili som sjukdom* där det finns en tanke om att det är ett tillstånd som går att bota, *pedofili som en homogen kategori* där pedofiler har gemensamma egenskaper samt *monstret och rovdjuret* där pedofilen ses som en sociopat som ständigt är på jakt. Utifrån ett genusperspektiv får vi bilden av pedofili som en form av manligt genus som avviker från normen.

Förord

Vi vill först och främst ge världens största tack till vår handledare Hanna!

Under hela denna process har du inte bara hjälpt oss praktiskt med uppsatsen, du har också öppnat upp för en diskursiv syn på världen. En syn som gör världen mycket mer intressant och krånglig.

Du har varit guld värd under hela den här processen. Tack!!!

Vi vill även tacka varandra för ett bra jobb!

Uppsatsprocessen har inneburit många spännande filosofiska diskussioner och utsvävningar över ett antal koppar kaffe.

Göteborg
7 maj, 2007

Caroline Hermansson & Daniel Larsson

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1 INLEDNING	5
1.1 BAKGRUND	6
1.2 SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNINGAR	6
1.3 AVGRÄNSNINGAR	6
1.4 CENTRALA BEGREPP	7
1.4.1 <i>Diskurs</i>	7
1.4.2 <i>Subjektspositioner</i>	7
1.4.3 <i>Pedofili</i>	7
1.4.4 <i>Genus</i>	8
1.5 UPPSATSENS DISPOSITION	8
2 TIDIGARE FORSKNING	10
3 TEORETISKA ANGREPPSSÄTT	13
3.1 POSTSTRUKTURALISM	13
3.1.1 <i>Feministisk poststrukturalism</i>	14
3.2 PERFORMATIVITET	15
3.3 HETERONORMATIVITET OCH DEN HETEROSEXUELLA MATRISEN	15
4 METODOLOGI	17
4.1 DISKURS	17
4.2 DISKURSANALYS	19
5 METOD	23
5.1 VAL AV METOD	23
5.2 EMPIRISKT MATERIAL OCH URVALSPROCESS	23
5.3 ANALYTISKT TILLVÄGAGÅNGSSÄTT	24
5.4 VALIDITET, RELIABILITET OCH GENERALISERBARHET	25
5.5 ETISKA ÖVERVÄGANDEN OCH FORSKARENS POSITION	26
6 ANALYS	27
6.1 DOMINERANDE DISKURS – ”PEDOFIL SOM IDENTITET”	27
6.2 MOTDISKURS 1 – ”PEDOFILI SOM SEXUALITET”	31
6.3 MOTDISKURS 2 – ”PEDOFILEN SOM EN HOMOGEN KATEGORI”	34
6.4 MOTDISKURS 3 – ”PEDOFILI SOM SJUKDOM”	36
6.5 MOTDISKURS 4 – ”MONSTRET OCH ROVDJURET”	39
7 SLUTDISKUSSION	41
8 REFERENSLISTA	45

1 INLEDNING

”Pedofili? Men oj, kommer inte det bli tungt?”

Ungefär så där har den första spontana reaktionen från folk varit när de frågat oss om vad vår uppsats handlar om. Vi klandrar ingen, tvärt om. Det är ett tungt ämne att ta sig an. Men det var samtidigt detta som blev avgörande för vårt ämnesval. Pedofili. Ett ämne som ofta är synonymt med starka åsikter och tankar. Samtidigt är det synonymt med en mängd tabun. Det är inte riktigt rumsrent att prata om det. Vi kvarstår dock fortfarande med frågan om vad pedofili är. Tanken slog oss då vad det finns för olika bilder av de vi i dag kallar pedofiler. Är de hänsynslösa monster eller gravt psykiskt störda? Är de människor? Människor som kan förändras? Kan de förlåtas? Bör de spärras in för evigt? Frågorna blev många. Några av dem kommer kanske att upplevas besvarade efter att du läst vår uppsats. Andra inte. Det här är ingen *varför*-uppsats. Vi försöker inte hitta orsaker till att något tycks vara som det är. I vår kvalitativa studie ryms ett utsnitt av media och forskarvärldens bilder av fenomenet pedofili. Och vi frågar oss istället *hur*: hur ser bilderna av pedofili ut som skapas och förmedlas till folk? Tyvärr kan vi inte presentera något resultat om vilka åsikter som är mer eller mindre rumsrena, det skulle kräva mycket mer tid och resurser, om det alls skulle gå. Och det är inte heller det vi främst vill. Vad du nu kommer att ta del av är olika åsikter från olika håll och tidpunkter. Vi lyfter fram detta utsnitt som ett exempel på ett fenomenets olika sidor.

På ett sätt skulle du kunna se det som ett underlag till vidare debatt kring ämnet. En slags uppmaning om att vrida och vända på uppfattningar och ifrågasätta det för-givet-tagna. Att vi skulle göra ett ställningstagande för någon av bilderna som presenteras nedan är inte att räkna med. Vissa kanske kallar det feighet, vi kallar det osäkerhet. För om det är något vi tar med oss från detta arbete så är det just en osäkerhet. Inte bara om fenomenet pedofili, utan även en hel del annat. Vi både tackar och bannar diskursernas värld för det.

När vi tog oss an ämnet pedofili, gjorde vi det med osäkerhet. Ingen av oss hade studerat fenomenet på närmare håll, inte mer än andra som läser en tidningsartikel här och där, sett några debattprogram eller liknande. Under vår utbildning har det bara berörts väldigt kort och nyanserna i dessa framställningar har varit lätträknade. De tankar vi hade om pedofili kom mest från när vi i olika situationer pratat om ämnet med folk i allmänhet.

Som socionomer är det viktigt att vi förhåller oss kritiska till vår egen roll i interaktionen med andra människor. Att reflektera över sitt eget agerande är en viktig del i vårt professionella förhållningssätt, då det vi säger och gör påverkar vår omgivning och de människor vi skall arbeta med. Det finns olika sätt att uppfatta världen och därmed även olika fenomen på och vi har alla någon form av referensram som vi utgår ifrån i specifika situationer. Vi anser att det är viktigt att ifrågasätta den ”kunskap” som denna referensram genererar. Varje möte med en annan människa innebär att vi i olika grad försöker sätta oss in i dennes perspektiv för att så långt som möjligt förstå dennes tankar. Detta betyder att vi ständigt utsätter vår egen världsbild för kritisk granskning, samtidigt som vi granskar andra och samtidigt granskas av dem. Som socionomer grundar sig våra uppgifter i att arbeta med olika sociala fenomen som på olika sätt innebär en utsatthet eller försvärad livssituation för den enskilde individen eller för den större gruppen. Det kan handla om att de vi ämnar hjälpa, själva är de som försätter sig i den utsatta situationen eller, att de ofrivilligt är utsatta för någon annans agerande. Att här alltid vara beredd att ifrågasätta och omvärdera de för handen givna förutsättningarna och ramarna är av högsta relevans eftersom allas unika situation kan komma att kräva ett annat sätt att agera eller tänka än vad som gjorts tidigare. Detta gäller även fenomenet pedofili. Sexuella övergrepp mot barn är ett samhällsproblem så varför skulle det inte vara relevant för

socialt arbete? Den diskursiva analysen är ett exempel på ett verktyg för att öppna upp för konkurrerande kunskapsperspektiv. Paul Feyerabends ord från 1975 om att allt är tillåtet (men inte alltid önskvärt) gör sig påmind. Många av människans framsteg och upptäckter har gjorts när vi gått utanför våra egna gränser och brutit mot våra principer (Gilje & Grimen, 1995).

1.1 Bakgrund

Synen på sexuellt umgänge mellan vuxna och barn har förändrats under århundradena. I antikens Rom och Grekland var dessa sexuella relationer socialt accepterade och sågs inte som ett onormalt beteende, medan det senare i historien blivit handlingar som förknippats med stora skamkänslor (Carlsson, 2002). I vår tid har sexuellt umgänge med underåriga blivit ett kriminaliserat beteende, då man anser att barn tar skada av sådana handlingar. Carlsson (2002) skriver vidare om hur dessa relationer och handlingar nu i modern tid, är förknippade med ett starkt tabu och att detta tabu har både psykologiska och sociala grunder. I och med psykoanalysens uppkomst och utveckling, växte tanken om de skadliga konsekvenserna avseende vuxnas sexuella umgänge med barn, fram. Det innebär en föreställning om att barnets psykologiska och sociala utveckling kan rubbas, då tilliten till den vuxne, som skall stå för trygghet, bryts.

1.2 Syfte och frågeställningar

Vi ämnar göra en diskursanalys kring begreppet pedofili för att se hur fenomenet kan behandlas i forskning och i den mediala debatten. Vårt syfte med studien är att studera hur begreppet pedofili konstrueras och reproduceras i de olika texterna. Då det diskursanalytiska fältet i sig innebär ett spännande sätt att se på världen, har vi som ett delsyfte att närmare redogöra för detta fält och på vilket sätt det skiljer sig från traditionella synsätt på kunskap.

Diskursanalysen innebär att betrakta begrepps betydelser som sociala konstruktioner. Utifrån detta så har vi formulerat följande frågeställningar:

- Vilka olika diskurser kring pedofili kan vi identifiera i vårt analysmaterial?
- Hur konstrueras begreppet pedofili och därmed pedofilen, i media och forskning?
- Konstrueras genus i diskurserna om pedofili och i så fall på vilket sätt?

1.3 Avgränsningar

Den första avgränsningen vi valde att göra var att bortse från texter som behandlade incestproblematiken. Anledningen till att vi valde bort dessa texter var för att vi anser att incestsituationen innebär en mer komplex problembild då förövaren har ett nära släktband till barnet. Vi har en tanke om att det i diskussionen kring incest, kommer fram ytterligare och kanske även helt andra bilder och tankar kring förövaren, än om han är en för barnet mer eller mindre okänd person. Att utsätta barn för sexuella övergrepp är kriminellt och starkt tabubelagt oavsett vem som är förövaren, men skulle denne vara en förälder eller nära släkting till barnet, tror vi att samhället är än mer fördömande. Nästa avgränsning vi gjort gällande analysmaterialet var att endast titta på nyhetsartiklar som använde begreppen *pedofili* och/eller *pedofil*. Vi har alltså inte tittat närmare på artiklar som istället använt uttryck som *sexuella övergrepp mot barn* eller *våldtäkt mot barn*. Bakgrunden till denna begränsning är att själva syftet med studien är att se hur just begreppet *pedofili* framställs i media och i

vetenskapliga texter. Vi anser inte att det är relevant för just denna studie, att analysera texter som använder andra begrepp för att beskriva fenomenet. Att ta in denna typ av material skulle även innebära att materialet blev för svårhanterligt med tanke på de tidsramar vi haft för uppsatsskrivandet.

1.4 Centrala begrepp

1.4.1 Diskurs

Hur vi gör och vad vi tycker i vårt samhälle och värld utgår ifrån våra sociala erfarenheter. Vi påverkas också av olika normer, regler och lagar som reglerar vad vi gör. Dessa mönster är resultaten av möten mellan människor. Genom mötet och språket, dialogen förmedlar vi tankar och åsikter som leder till att olika uppfattningar och övertygelser sprids. Dessa sociala konstruktioner ligger till grund för vår världsbild. Diskurs är namnet på det socialt skapade regelsystem som definierar hur ett givet ämne eller fenomen ska hanteras. Vad som är logiskt och ”verkligt” bestäms utifrån diskursen (Börjesson, 2003). Det innefattar normer om hur vi ska prata om ett ämne. Detta betyder samtidigt att det finns regler för hur vi inte får prata om ämnet. Vidare reglerar diskursen också vem som får och inte får tala samt hur mycket eller lite denne får tala om ett visst ämne (Bergström & Boréus, 2000).

1.4.2 Subjektspositioner

Wikström (2007) talar om subjektspositioner som tillfälliga förhållningssätt. I varje situation definierar vi oss och blir samtidigt definierade av omgivningen. Vilka definitioner som görs beror på de närvarande diskurserna. Positionen motsvarar hur vi talar om, vårt sätt att agera, betona eller belysa saker vid det givna tillfället. Det är *inom* diskursen som möjliga positioner skapas och det är *genom* diskursen som positioner intas, samtidigt som det är genom subjektets beteende/positionering som diskursen påverkas. Beteendet/positioneringen är samtidigt resultatet av de närvarande diskurserna som reproduceras av subjektet och omgivningen. Detta innebär att positioner görs hela tiden och tilldelas hela tiden. Jag *är* inte, jag görs, både av mig själv och omgivningen. När vi vidare i uppsatsen skriver om att ”positionera sig” och att ”bli positionerad” så syftar vi tillbaka på denna definition av subjektsposition.

1.4.3 Pedofili

Denna term är vida använd och det finns många olika definitioner på ordet, dock har alla gemensamt att det innebär en sexuell attraktion gentemot barn i någon form. Svedin förklarar begreppet på följande sätt:

”Begreppet pedofili används oftast som ett samlingsbegrepp när en vuxen person är känslomässigt och sexuellt attraherad av barn.” (2002:60)

Slår vi upp ordet ”pedofili” i en ordbok finner vi följande definition:

”Sexual desire directed toward children.” (The Oxford American Dictionary of Current English, 2007)

Vi översätter definitionen på följande vis: ”Sexuellt begär/åtrå riktat mot barn”. Då vårt syfte med denna uppsats är att presentera olika bilder av fenomenet pedofili tar vi därmed ingen ställning till fenomenets olika innebörder och definitioner. Läsaren ska genom att läsa denna uppsats, själv kunna skapa sig en bild av pedofili. När vi härnäst skriver om ”pedofila handlingar” utgår vi ifrån den definition av handlingarna som görs i Brottsbalkens sjätte kapitel, ”Om sexualbrott”.

4 § Den som har samlag med ett barn under femton år eller som med ett sådant barn genomför en annan sexuell handling som med hänsyn till kränkningens art och omständigheterna i övrigt är jämförlig med samlag, döms för våldtäkt mot barn till fängelse i lägst två och högst sex år. Lag (2005:90).

5 § Är ett brott som avses i 4 § första eller andra stycket med hänsyn till omständigheterna vid brottet att anse som mindre allvarligt, döms för sexuellt utnyttjande av barn till fängelse i högst fyra år. Lag (2005:90).

6 § Den som genomför en annan sexuell handling än som avses i 4 och 5 §§ med ett barn under femton år, eller med ett barn som fyllt femton men inte arton år och som gärningsmannen står i ett sådant förhållande till som avses i 4 § andra stycket, döms för sexuellt övergrepp mot barn till fängelse i högst två år. Lag (2005:90).

10 § Den som, i annat fall än som avses förut i detta kapitel, sexuellt berör ett barn under femton år eller förmår barnet att företa eller medverka i någon handling med sexuell innebörd, döms för sexuellt ofredande till böter eller fängelse i högst två år. Lag (2005:90).

När vi i uppsatsen talar om pedofilen så menar vi utövaren och när vi talar om pedofili så syftar vi på handlingen/handlingarna.

1.4.4 Genus

Connell (1999) hävdar att genus är social praktik som hela tiden refererar till kroppar och det kroppar gör. Vidare menar vi att denna praktik bygger på tolkningar av ett socialt konstruerande samt definitionstillskrivandet av det biologiska könet. Mattsson (2002) menar att kön beskriver den fysiska kroppen medan genus beskriver människans formande och vår tolkning av den. Nationalencyklopedin ger oss slutligen följande svar:

”Genus används som benämning på den kulturella process som tillskriver såväl människor som symboliska förhållanden och institutioner kollektiva s.k. könsegenskaper, dvs. manligt och maskulint resp. kvinnligt och feminint.”
(Nationalencyklopedin, 2007)

1.5 Uppsatsens disposition

Efter detta inledande kapitel kommer vi att presentera den tidigare forskning som vi anser vara relevant för vår studie. Vi har främst riktat in oss på forskning som använder sig av diskursanalys eller på liknande sätt redogör för olika perspektiv på pedofili. I det tredje

kapitlet presenterar vi våra teoretiska utgångspunkter. Vi börjar med en presentation av poststrukturalismen, för att sedan gå närmare in på det som kallas feministisk poststrukturalism. Vi kommer där att fokusera på hur denna poststrukturella inriktning ser på det mänskliga subjektet. Därefter kommer vi in på kapitlet som beskriver vår metodologi. Vi inleder med att beskriva vad en diskurs är för att sedan komma in på själva diskursanalysen som angreppssätt. I det efterföljande metodkapitlet går vi igenom hur vi har gått tillväga när vi samlat in vårt empiriska material, validitet, reliabilitet och generaliserbarhet samt etiska överväganden och forskarens position. Vi kommer här även att beskriva hur vi har gått tillväga när vi gjort vår analys. I själva analyskapitlet presenterar vi vårt resultat samtidigt som vi gör en analys. Vi presenterar analysen genom att ställa upp olika diskurser som vi förklarar och exemplifierar med citat från de analyserade texterna. Som avslutande kapitel har vi slutdiskussionen där vi kommer att göra en summering av analysen samt svara på våra frågeställningar. Vi kommer även att föra en diskussion kring vilka innebörder de olika diskurserna kring pedofili har och vilka konsekvenser de kan medföra.

I vår referenslista har vi valt att skilja på analysmaterial och källmaterial. Analysmaterialet består av de artiklar vi har gjort en diskursiv analys av och källmaterialet består av de böcker och texter som vi för övrigt använt i vår studie.

2 TIDIGARE FORSKNING

Då syftet med vår studie är att göra en diskursanalys kring begreppet pedofili, har vi försökt hitta liknande studier, dessa har dock varit svåra att finna. När vi sökte på tidigare forskning valde vi att endast söka efter forskning inriktad på förövaren och inte på offret. Vi har valt ut tre studier som vi nedan kommer att presentera närmare. När det gäller svensk forskning har vi bland annat funnit en avhandling skriven av Tidefors Andersson (2002). Hon gör ingen diskursanalys kring pedofili, men presenterar ändå olika perspektiv som finns på fenomenet och därför ansåg vi det vara relevant att presentera denna. De två övriga studierna är dels en kanadensisk studie gjord på sexualbrottsdomar. Författarna till studien har använt sig av ett diskursanalytiskt tillvägagångssätt. Den sista studien som kommer att presenteras är en c-uppsats skriven vid Stockholms universitet. Även denna studie gör en diskursanalys av sexualbrottsdomar. Här har författarna dock riktat in sig på att analysera domar där förövarna varit kvinnor. Vi hittade även en fjärde studie som ingår i detta kunskapsområde; ”*En bild av pedofili: analys av en massmedial trend utifrån ett konstruktivistiskt perspektiv*”, skriven av Annika Skytt 1995. Denna studie gick dock inte att få tag på i tid. Vi beställde hem den från annan ort, men den hann inte komma fram innan denna uppsats skulle vara färdig.

Från barndom till brott. Om 20 män dömda för sexuella övergrepp mot 38 barn. I avhandlingen redogör Tidefors Andersson (2002) för fem olika perspektiv på pedofili. Vi kommer kort att beskriva dessa en efter en. Det första perspektivet är det *sociokulturella*, där förövarens individuella egenskaper sätts i relation till exempelvis samhällets attityd till våld, omgivningens inställning till sexualitet samt vilka förväntningar som finns på att anta ”rätt” könsroller. Hon påpekar dock att det finns en brist på forskning som fördjupar sig i sambandet mellan olika samhällsfaktorer och det sexualiserade våldet gentemot barn. Ett exempel på en studie som faktiskt tittar på just detta samband presenteras av Tidefors Andersson. I denna studie formulerades en hypotes om en ökad tendens till sexuella övergrepp på barn som följd av samhällets sexualisering av barn. Efter genomförd undersökning fann man dock inget tillräckligt starkt samband för att kunna dra sådana slutsatser.

Det andra perspektivet som presenteras i avhandlingen är det *feministiska*. Inom detta perspektiv trycker forskarna på patriarkatet som en grundförutsättning för sexuella övergrepp. Genom övergreppen kan mannen konstruera sin manlighet och det blir även ett sätt för honom att utöva den kontroll och makt som möjliggörs genom samhällets könsstruktur. Enligt detta synsätt socialiseras vi redan som barn, till en uppfattning om att männens makt gäller både ute i samhället och i hemmet.

I det *biomedicinska* perspektivet är det inte eventuella orsakssamband som är intressanta, utan dessa studiers utgångspunkt är:

”... att det finns en komponent bakom benägenheten att förgripa sig sexuellt, som är påverkbar med medikamentell behandling.” (Tidefors Andersson, 2002:88)

Inom detta perspektiv har det gjorts olika studier för att avgöra huruvida bland annat kemisk kastrering är en fungerande behandlingsmetod för personer som förgripit sig på barn. Det framkommer dock ofta tankar om att olika typer av medicinering bör kompletteras med en psykologisk behandling. Terapi anses kunna hjälpa förövaren med att dämpa sin ångest och depression.

Det *behavioristiska* perspektivet fokuserar mer på behandling än på bakomliggande orsaker och teorier kring fenomenet. Studier som görs utifrån detta perspektiv handlar ofta om huruvida instrument som mäter fysiska reaktioner kan användas som mått på behandlingsresultat. Sådana instrument kan till exempel vara mätning av blodflöde i penis och mätningar om hur länge en person låter blicken vila på olika typer av bilder. Det har även gjorts studier för att se ifall det finns undergrupper av förövare som skulle kunna lura sådana mätinstrument. Resultaten var dock inte så pass tydliga att det gick att uttala sig om sådana undergrupper.

Det sista perspektivet som Tidefors Andersson (2002) tar upp är det som bygger på det *psykodynamiska resonemanget*. Det är dock svårt att hitta behandlingsforskning som utgår från detta resonemang. Det ges dock ett exempel på en svensk studie, där forskaren har analyserat en grupppsykoterapi för 16 män som begått sexuella övergrepp. I studien för forskaren bland annat ett teoretiskt resonemang kring orsaker bakom sexualbrottslighet. Han menar att en person med sexuellt avvikande beteende, inte lyckats frigöra sig helt och hållet från den symbios barnet lever i tillsammans med modern. Forskaren menar också att dessa personer inte sällan saknar en far som förebild.

I artikeln *Sexual Motives and Sentencing: Judicial Discourse in Cases of Child Sexual Abuse* presenterar författarna MacMartin & Wood (2005) sin analys av domar gällande sexuella övergrepp mot barn. MacMartin & Wood har tittat på 74 stycken domar i Kanada mellan åren 1993 och 1997. Syftet med studien var att undersöka vilka juridiska förklaringar som ges för att förklara förövarnas beteende vid/under brotten. Författarna ville även se om förklaringarna kunde användas som förmildrade omständigheter eller om de användes för att betona allvaret i brotten.

Enligt författarna var det sällan som brotten gavs en vålds- eller maktförklaring, det var istället vanligare att domarna åberopade sexbaserade förklaringar. Sådana förklaringar var till exempel förövarnas sexuella tillfredsställelse, deras sexualdrift, sexuella impulser, pedofili/pedofila tendenser samt attraktionen till deras offer. I alla domar, utom en, betonade domarna det avvikande i förövarnas sexuella intresse. Dessa förklaringar gavs vanligtvis för att verkligen trycka på den moraliskt problematiska naturen i förövarnas beteende.

Författarna tittade även på i vilken grad de ovan givna förklaringsmodellerna användes för att hävda eller minimera förövarnas grad av ansvar för det begångna brottet. Som exempel kan vi ta upp användandet av pedofili som psykiatrisk diagnos. Diagnosen användes på olika sätt i domarna, i en del fall användes den som en förmildrande omständighet och i andra fall användes den till det motsatta. I det senare fallet sågs det alltså inte som en förmildrande omständighet att förövaren diagnostiserats med pedofili.

“However, in our discourse-analytic study, judicial descriptions of sexual motivations or other kinds of sex-based explanations for child sexual abuse were primarily employed to underscore the severity of the crimes.” (MacMartin & Wood, 2005:155)

MacMartin & Wood (2005) noterade även i sin studie att de olika förklaringsmodellerna användes på olika sätt beroende på vilket syfte som låg bakom. Som exempel tar de bland annat upp att de sexuella förklaringsmodellerna kunde användas till att fördöma demoraliseringen av ett övergreppet och för att göra det till ett avskräckande exempel. För att

berättiga rekommendationer som syftade till att skydda allmänheten, betonades förövarens svårigheter att kontrollera sina sexuella impulser. Det senare blev även använt för att visa på nödvändigheten med en specifik behandling för förövaren. I sin diskussion tar författarna till studien upp fördelen med att göra en juridisk diskursanalys. De menar att genom att studera det juridiska språket samt det sätt som det används på, så kan det öppna upp för en bredare förståelse för vad språkanvändningen kan innebära för både offer och förövare.

Den tredje studien vi skall presentera, är en c-uppsats skriven vid Stockholms universitet; ”*Kvinnan som förövaren eller offer, vid sexuella övergrepp på barn*”. Författarna Jorgic & Tanjancovich (2006) hade som syfte med studien att göra en diskursanalys av fem stycken tingsrättsdomar där kvinnor dömts för sexuella övergrepp på barn. Med hjälp av det diskursanalytiska metodvalet ville de se om rättsväsendet framställde de kvinnliga förövarna utifrån ett offer- eller förövarperspektiv. Ett delsyfte var att se om kvinnorna själva framställde sig på något av sätten.

Författarna menar att i flertalet av domarna så låg fokus inte så mycket på den brottsliga handlingen, utan istället fokuserades det på att finna orsaken till brottet. Utifrån domarna var det kvinnornas liv i allmänhet, men deras psykosociala situation i synnerhet som var av störst intresse. Jorgic & Tanjancovich (2006) tolkar detta som att tingsrätten framställde kvinnorna som offer mer än som förövare och därigenom försökte bortförklara de gärningar som kvinnorna gjort sig skyldiga till. Genom att framställa kvinnorna ur ett offerperspektiv, menar författarna att det reducerar kvinnans ansvar inför sina handlingar.

I uppsatsen framkommer även att kvinnliga förövare oftare än män, får mildare påföljder för den här typen av brott. För att styrka detta refererar de i sin uppsats till en studie gjord av Christianson & Fällman (1999), där de visar på att kvinnor får mildare påföljder på grund av att de ses som mer psykiskt sköra än motsvarande manliga förövare, och att deras psykiska hälsa skulle bli sämre av ett fängelsestraff. När det gäller hur kvinnorna själva framställde sig, så tenderade de inte att referera till sig själva som offer. Enligt författarna så försökte de kvinnliga förövarna bortförklara sina brott med hjälp av bilden av kvinnan som omvårdande och asexuell.

3 TEORETISKA ANGREPPSSÄTT

3.1 Poststrukturalism

Poststrukturalismen är en kritisk samhällsteori som ifrågasätter det fasta och självklara i de betydelser vi ger världen. Det innebär bland annat att kritisera förekomsten av ett enhetligt subjekt, rationalitet och förnuft samt uppfattningen om att det finns allmängiltiga och självklara sanningar. Ett grundläggande antagande inom poststrukturalismen är istället att ingenting har en på förhand given natur eller kärna. Olika fenomen och situationer får en mening först när vi ger dem en betydelse genom att benämna dem på specifika sätt (Wikström, 2007). Inom poststrukturalismen ges språket en central betydelse när det kommer till konstruktionen av sociala identiteter, institutioner och politik (Eriksson, Eriksson Baaz & Thörn, 2002). Vi kan endast förstå oss själva och olika ting utifrån våra språkliga uttryck. Med hjälp av dessa uttryck kan vi sedan formulera vår kunskap om omvärlden och oss själva som subjekt. Denna kunskap är dock ingen självklar sanning, de dominerande innebörderna i språket är inte allmängiltiga för alla människor och inte heller över tid, utan kan se annorlunda ut i olika sammanhang, kulturer eller grupper (Lenz Taguchi, 2004). Detta innebär att ingen kunskap om världen kan anses vara neutralt. Allting har olika betydelser för olika iakttagare (Bergström & Boréus, 2000).

Den kunskap vi har om vår omvärld är alltså starkt präglad av vår historia och kultur och är därmed föränderlig. Winther Jørgensen & Phillips (2000) skriver att den sociala världen med andra ord inte är på förhand skapad och bestämd, utan konstrueras genom benämningar och sociala handlingar. Vårt sociala handlingsutrymme begränsas dock av interaktionen mellan individer och grupper, då dessa konkreta situationer anger ramarna för de sociala handlingarna samt de sociala identiteter som individen kan anta. I interaktionsprocessen konstruerar vi tankar om hur saker och ting förhåller sig, kunskapen legitimeras och vi kommer fram till en gemensam "sanning". Samtidigt som vi tillsammans har kommit fram till denna gemensamma "sanning" möter vi ständigt nya och annorlunda ting att relatera till, vilket gör att vi kan börja reflektera över tillvaron. Detta görs i olika grad beroende på hur mycket eller lite vi tar vissa fenomen för givna. Språket är den centrala plattformen för reflektion, men kan samtidigt vara begränsande för den egna utvecklingen.

"När en förståelse av ett fenomen är begreppsliggjord och socialt accepterad som sådan, kan det självklara i denna förståelse ställa sig i vägen för ny reflektion."
(Johansson, 2006:44)

De mer positivistiskt influerade förhållningssätten menar att subjektet är något förutbestämt och låst. Poststrukturalisterna skiljer sig från denna syn och säger istället att:

"... subjektet är något som blir till (görs) i våra kulturellt konstruerade föreställningar om vad ett subjekt är och kan vara." (Lenz Taguchi, 2004:53)

Enligt den poststrukturella hållningen existerar inte subjektet före språket, vilket innebär att vi konstruerar en bild och en förståelse av oss själva och varandra först i interaktionen med andra. Det är i kommunikationen med andra och oss själva som vi definierar vad ett subjekt är, genom att vi tillsammans pratar om och definierar vad vi är. Foucault använde metaforen "subjektets död" för att förklara tankesättet, Nietzsche var dock den som först uttryckte tankar om att subjektet inte finns förrän vi börjar tala om det och ge det olika innebörder (Lenz

Taguchi, 2004). Utifrån denna syn på subjektet anser poststrukturalisterna att det inte är nödvändigt att titta närmare på det enskilda subjektet. Istället undersöker man det diskursiva sammanhanget och de möjlighetsvillkor diskurserna medför.

3.1.1 Feministisk poststrukturalism

Ovan skrev vi om hur poststrukturalismen ser subjektet som "dött" och helt styrt av olika diskurser. Det finns dock kritik inom själva teoribildningen som uttrycker en oro om att man utifrån detta synsätt får ett subjekt som istället blir fixerat av de strukturer som diskurserna skapar. En av de poststrukturalistiska skolor som instämmer i denna kritik är den som Lenz Taguchi (2004) benämner som feministisk poststrukturalism. Inom denna skola får det enskilda subjektet en mer central plats och ses inte enbart som ett objekt inom ramarna för diskursen. Enligt den feministiska poststrukturalismen konstitueras subjektet av rådande diskurser, alltså att subjektet är diskursivt, de tillägger dock att subjektet även konstituerar sig själv med hjälp av diskursen. Subjektet tar alltså diskursen i bruk genom att aktivt ta till sig vissa accepterade handlingsmönster och positioner som ses som självklara. Detta innebär en annan form av agentskap, vilket betyder att subjektet inte längre endast är ett objekt utan också ett aktivt och självständigt handlande subjekt (Lenz Taguchi, 2004). Agentskapet innebär dock inte att individen kan ses som helt oberoende och fri, men det ger henne en förmåga att ifrågasätta diskurserna och göra motstånd. Finns förmågan att göra motstånd så finns även möjligheten till en förändring inom diskurserna (Wikström, 2007). Lenz Taguchi skriver följande om vad agentskapet tillför subjektet.

"Agentskapet medför därför också möjligheten att uppmärksamma och göra sig multipla förståelser, så att ingen diskursiv praktik eller position helt kan kontrollera subjektets identitet." (2004:16)

Judith Butler är en av dem som fört fram tanken om agentskap inom poststrukturalismen. Hon menar att det inom själva diskursen även finns en inbyggd möjlighet till motstånd mot den diskursiva normen. Lenz Taguchi (2004) menar att dessa inskrivna motstridigheter både kan motarbetas och bejakas. För att förtydliga vad detta innebär tar hon upp exemplet om karriärkvinnan och den goda modern. Båda sätt att vara och tänka är möjliga diskursiva sätt att handla, men beroende på sammanhang så väljer vi att positionera oss (och bli positionerade) som exempelvis antingen en bra mamma eller en kvinna som satsar på karriären. Lenz Taguchi skriver vidare att människor alltid är påverkade av flera diskurser samtidigt och att dessa diskurser ibland står emot varandra. Följden av dessa motstridigheter innebär att även subjektet blir motstridigt; individen har med andra ord en uppsjö av möjligheter för beteende och handling. För individen medför detta att hon har möjlighet och förmåga att anpassa sig till nya situationer och sammanhang samt att de olika diskursiva inskrivningarna ger henne ett brett spektra av olika sätt att tänka, känna och agera utifrån. Efter vår tolkning är det detta Wikström menar när hon talar om:

".../ (subjekts)positioner som upprättas och/eller intas i och genom (språkligt) konstruerade diskurser och skillnadsskapande praktiker." (2007:67)

Positioner ses här som en aktiv process som hela tiden produceras av subjektet och omgivningen (Wikström, 2007).

Den stora skillnaden mellan poststrukturalismen och den feministiska poststrukturalismen är främst att den feministiska aspekten ifrågasätter kategorierna kvinnligt och manligt. Det

innebär ett synliggörande av hur dessa kategorier konstitueras, för att sedan kunna överskrida det som ses som ”kvinnligt” respektive ”manligt” beteende. Wikström uttrycker det på följande vis:

”Detta handlar bland annat om att titta på hur kön görs – inte hur män och kvinnor gör.” (2007:53)

3.2 Performativitet

Inom den feministiska poststrukturalismen är filosofen Judith Butler en framträdande aktör. Med införandet av hennes begrepp ”performativitet” har detta perspektiv fått en syn på individen som oavbrutet aktiv när det gäller att konstitueras och konstituera sig i förhållande till sin omvärld. Detta beskrivs som ett subjekt med agentskap. Hos henne finner man begreppen ”performativitet” och att ”göra sig” och ”bli gjord”. Detta innebär en syn på individens identitet som aktivt och oavbrutet konstruerad/gjord (Wikström, 2007).

Performativitet handlar om detta aktiva och oavbrutna görande, alltså att vi själva och fenomenen omkring oss konstrueras istället för att ses som en gång för alla givna, eller med fasta identiteter. Konstruktion av kön, identitet, vad som är normalt, rätt eller åtråvärt är alltså något som genomsyrar vår vardag. Detta är ett sätt att skapa och reproducera olika uppfattningar om vad kön/genus är eller borde vara. Beroende på hur vi bland annat agerar, rör oss, talar och klär oss med plagg och smycken, vad vi har för frisyrer och så vidare, så förknippas vi och förknippar vi andra med olika kön/genus och olika kategoriseringar (Mattsson, 2005). I vår kultur i dag ses exempelvis ett visst kroppsspråk som mer manligt än kvinnligt och tvärt om.

3.3 Heteronormativitet och den heterosexuella matrisen

Centralt i Butlers tankar är att vad som förknippas med manligt och kvinnligt inte är något konstant. Det finns ingen kärna som de olika könen/genus utgår ifrån (Gemzöe, 2004). Vad som är manligt och kvinnligt är alltid beroende av de kulturella ramarna vilket betyder att innebörden av dessa två alltid är utsatta för en förändringsprocess. Tanken om att se könet som naturligt och bestående är enligt Butler normativt.

”Den föreskriver regler, inte bara för hur man ska vara som man och kvinna, utan även att man ska vara man eller kvinna.” (Ambjörnsson, 2004:15)

Vi tolkar detta som att den heterosexuella läggningen blir normen, vilket innebär att agerande som förknippas med andra läggningar ses som avvikande. Att leva heterosexuellt blir enligt Rosenberg det som ses som naturligt (i Dahl, 2005). Enligt queerteorin finns det dock beteenden inom heterosexualiteten som är mer eller mindre accepterade och premierade.

”Mest positivt sanktionerade /.../ är de sexuella beteenden som rör sig inom hemmet, i frivillig, icke-kommersiell, monogam tvåsamhet, mellan två personer av motsatt kön, ur samma generation, utan sexuella ’hjälpredskap’ och i syfte att avla barn.” (Rubin i Ambjörnsson, 2004:14)

Detta innebär att heteronormativiteten bygger på en hierarki där olika heterosexuella beteenden och sexualiteter positioneras olika högt på den hierarkiska stegen. I vår studie blir detta relevant utifrån tanken om otillåtna sexualiteter som regleras främst av ålder och

generation. Andra exempel på vad som är mer eller mindre accepterat inom heterosexuellt beteende är vad som förknippas med manligt och kvinnligt. Kulturen skapar olika beteenden för vardera kön som förväntas efterföljas. Samtidigt är det ur detta som vi skapar olika tankar om kroppar, kön och sexualitet, vad som är feminint respektive maskulint. Denna konstruerade uppdelningen mellan kön och genus är det som Butler kallar för den *heterosexuella matrisen* (Ambjörnsson, 2004).

Införandet av begreppet genus har medfört en större möjlighet till förändring av vad som är kvinnligt och manligt. Butler (2006) vill bredda möjligheterna för individens sociala rörelsemönster. Hon undrar vad det innebär att vara utanför en rådande norm i en viss kultur. Dock har hon i efterhand varnat för att se på begreppet genus som ett perspektiv som behandlar *endast* manligt och kvinnligt som något omformbart. Tanken med genus är just det omformbara, den ständiga processen. Detta betyder att vi måste vara öppna för tanken om att genus kan innehålla mer än manligt och kvinnligt som kategorier så väl som olika sätt att vara man och kvinna på. Annars så riskerar just denna diskursiva tanke att bli hegemonisk, den riskerar att uppfattas som "naturlig". Men, om vi inte ska se de identitetsgrundande positionerna inom genus som två utan i stället flera, hur många ska det då vara? Hur många ska finnas och vad ska de kallas? Detta är en fråga som genusforskningen brottats med länge. Antagligen kan det inte finnas någon begränsning på hur många olika genus vi kan "göra". Ett avslutande exempel på detta uppbrott kan vara talet om *transgender*, alltså att samtidigt göra manligt, kvinnligt och mitt emellan. Här ser vi en ständig rörelse mellan olika genus som en process som inte låter sig reduceras till det normativa kravet på antingen eller (Butler, 2006).

4 METODOLOGI

Vi kommer nedan att göra en djupare redogörelse för vår metodologiska ansats, då vårt delsyfte med denna uppsats är att fördjupa oss i det diskursanalytiska förhållningssättet. Diskursanalys är inte bara en metod för analys, det är också ett synsätt på världen som enligt vår mening, skiljer sig från ett mer traditionellt sätt att se på hur denna värld är beskaffad.

4.1 Diskurs

I varje samhälle skapas mer eller mindre dominerande förhållningssätt och normer som anger hur man bör handla i samhället. Detta kan man kalla en form av institutionaliseringsprocess. Med varje sådan process så kommer regler för hur ett visst fenomen ska hanteras. Då ett sätt att tala om något accepteras så innebär det också att det finns andra sätt som inte accepteras. Detta brukar kallas *diskurs*.

”Diskurser representerar eller föreställer verklighet – samtidigt som diskurser skapar världen genom läggande av tyngdpunkter och givande av selektiva skildringar.” (Börjesson, 2003:19)

Sättet vi handlar på och talar om något regleras således av något man kan kalla en diskursens ordning. Vilka tankegångar och aktioner som släpps in respektive utestängs i en diskurs är varierande beroende på kultur och historisk tidpunkt. Då diskursen ses som en ständig process som påverkar och samtidigt påverkas så innebär det också att det kan variera bland vem eller vilka som får tala om något. I och med detta skapar diskursen kategoriseringarna av världen som också utgör våra tolkningsramar för vad vi upplever och hur vi upplever detta. Denna process är det som sedan genererar en känsla av mening, sammanhang och förståelse hos individen och gruppen.

Diskurser betraktas som ett socialt konstruerat regelsystem för hur världen framställs. Dessa regler är inte på något sätt förutbestämda och kan heller aldrig bestämmas. Reglerna varierar beroende på den specifika kontexten. Det gemensamma är att regler alltid finns där i någon form. Potter beskriver diskurs som konstruktionens ordnande princip (Johansson, 2006).

Eftersom man i detta perspektiv inte anser att det finns någon existerande verklighet bortom diskursen, innebär det att vi aldrig kan existera utan att ingå i en diskurs. Alltså finns det bara olika uppfattningar om saker och ting, hur världen ser ut. Detta medför en kamp mellan diskurserna. En ständig kamp där varje diskurs kämpar för att just dess innehåll ska definieras av individen som verklighet. Objektivitet blir således bara ett begrepp som uppstått i en situation och historisk tid då vissa diskurser varit tillräckligt utbredda och oemotsagda för att kunna sprida en uppfattning om att det finns en objektiv, oberoende sanning, nämligen deras (Winther Jørgensen & Phillips, 2000). Samspelet mellan olika diskurser, och de tillfällen då olika diskurser tillåts existera sida vid sida illustreras genom begreppen *antagonism* och *hegemoni*. Att deltagarna i en diskurs hela tiden strävar efter denna objektivitet kallas att den försöker uppnå total *hegemoni*. Antagonism uppstår när två diskurser innebär motstridiga krav på individens handlingar i ett givet tillfälle. De två påverkande diskurserna innebär ett sätt att tänka och ett agerande som på något sätt leder till att den ena diskursen tvingas stå tillbaka och därmed minska sin utbredning. Foucault (1993) talar om att genom att belysa och lyfta fram vissa perspektiv på bekostnad av andra diskurser så fördelas och regleras maktfördelningen. Exempelvis kan den kunskap som psykiatrin producerar ses som en maktutövning över pedofiler (och barn) genom att definiera pedofili och barn. Hur pedofiler,

barn och sexualitet är och ska vara, vad som är normalt och sunt, respektive vad som är onormalt och osunt. Avvikarens agerande bidrar samtidigt till att skapa bilden av det normala och därmed det överordnade. Nu kan det tänkas att detta synsätt måste innebära att alla diskurser hela tiden kämpar lika mycket med varandra, men så är inte fallet. Olika diskurser kan mycket väl existera samtidigt utan att de påverkar varandra nämnvärt. Hur detta kommer sig ska vi förklara nu. För att förstå detta ska vi beskriva de olika beståndsdelarna i en diskurs.

En diskurs formulerar och skapar betydelse av ett givet fenomen. Diskurser ger ett fenomen en viss innebörd. Hur detta fenomen beskrivs genom diskursen beror på vilka perspektiv som ges olika betydelser. Det viktiga här är att oavsett perspektivets substans så är det genom hur vi talar om det som det ges en innebörd. Detta innebär att diskurser kämpar mot andra diskurser om att just denna betydelse som perspektiven ges är den rätta. Ju större *fixering* av denna betydelse desto mer hegemonisk är diskursen. Hur många olika perspektiv som sedan ingår i diskurserna varierar. De olika perspektiv som ingår i en given diskurs betraktas olika utifrån jämförelse med varandra (Winther Jørgensen & Phillips, 2000).

Att en diskurs alls etableras sker genom att ett visst/vissa perspektiv ses som mest privilegierade. Med detta perspektiv i fokus sätts de andra perspektiven i olika relationer och de får sin betydelse. Laclau och Mouffe (i Winther Jørgensen & Phillips, 2000) förklarar ett privilegierat perspektiv som det som ses som normalt och självklart och som vi därför helt enkelt inte lägger märke till. Det som tas för självklart är de hegemoniska (dominerande) perspektiven, eller diskurserna. För att beskriva hur de olika perspektiven hänger ihop tar Winther Jørgensen & Phillips (2000) till hjälp en liknelse om ett fisknät där perspektiven motsvarar de knutar som håller ihop nätet.

Det som avgränsar en diskurs mot andra är den kamp som hela tiden pågår om att utesluta andra möjliga betydelser och sätt att perspektivera något som finns. Beroende på utgångspunkter så kan det i sin tur bara relatera till andra perspektiv på ett visst sätt i enlighet med diskursen (Winther Jørgensen & Phillips, 2000).

”En diskurs är således en reducering av möjligheter.” (Winther Jørgensen & Phillips, 2000:34)

Med detta så innebär det att alla de andra olika betydelserna och möjligheterna om hur ett fenomen fungerar och inte fungerar utesluts. Detta betyder att samtidigt som en diskurs innebär att vissa betydelser åsidosätts, så kan en annan diskurs medföra att se dessa betydelser som centrala och att det är andra diskursers betydelsetillskrivningar av ett fenomen som hör till det diskursiva fältet.

Tidigare nämnde vi den diskursiva kampen som pågår hela tiden. Eftersom ingen objektiv verklighet existerar så för de olika diskurserna hela tiden en kamp om att få mest plats. Detta innebär att en diskurs, som alltså bygger på att definiera och urskilja olika betydelser inom sig, även särskiljs från de betydelsetilldelningar som utesluts ur diskursen.

”Entydigheten riskerar att rubbas av andra definitioner av ett fenomen.”
(Winther Jørgensen & Phillips, 2000:34)

Ett perspektiv i sig innebär ingenting. Det är som sagt när det sätts i relation till andra perspektiv som dess betydelse fastslås (Winther Jørgensen & Phillips, 2000). Åter igen, en total fixering kan aldrig uppnås. För att knyta an till vardagen så innebär detta enligt Winther

Jørgensen & Phillips, att varje form av uttryck vi gör, verbalt som icke-verbalt, är olika diskursers försök till definition och reducering av betydelsemöjligheter. Varje sådan handling är unik i och med att den innehåller en viss typ av kombination av olika diskursers påverkan. Vi kan inte tala om något utan att talet på något sätt är kopplat till och påverkat av några av de andra knutarna i fisknätet (Winther Jørgensen & Phillips, 2000). Hegemoni innebär som sagt en dominerande diskurs eller perspektiv. Det är inte sällan som detta beskrivs som "objektivitet". När en diskurs uppfattas som hegemonisk uppfattas den kunskap som produceras inom denna som "så här är det"-kunskap.

En diskurs är alltså ett kunskapsproducerande regelsystem för ett visst fenomen. Beroende på vilka saker som ses mer eller mindre centrala för kunskapen så formas diskursen på ett visst sätt. En diskurs kan innehålla saker som i de flesta andra sammanhang och diskurser ses som meningslösa för deras innebörd. Olika diskurser kan dock hålla ett eller flera sociala fenomen som centralt. Hur mycket eller lite de olika diskurserna förmedlar motstridiga kunskaper till olika stora grupper av individer leder till ett större eller mindre ifrågasättande av vår världsuppfattning, en diskursiv kamp. Till exempel så har diskursen kristendom och diskursen islam båda två människan som en central grundsten. Då vissa anhängare till dessa två diskurser kanske upplever denna schism, om hur människan ska definieras eller ges betydelse, som mindre viktigt, hamnar de i mindre konflikt med varandra, medan andra anhängare ser konflikten som oundviklig. Viktigt är att beroende på vilka andra kulturella företeelser (diskurser) som påverkar oss, så kommer vi att reagera olika i ett visst diskursivt möte.

4.2 Diskursanalys

Då poststrukturalismen handlar om att det vi kallar verklighet är socialt konstruerat, öppnar detta för möjligheten att *dekonstruera*, det vill säga att plocka isär konstruktionerna. Dekonstruktionen anses inom diskursanalytisk teori vara motsatsen till hegemoni. Då hegemonin står för att göra vissa producerade kunskaper "naturliga", står dekonstruktionen för upplösningen och ifrågasättandet av ett perspektiv på ett fenomen som naturligt och självklart (Winther Jørgensen & Phillips, 2000). Genom denna process kan vi mer detaljerat ta reda på vad ett socialt fenomen består av, vilka tecken som anses mer eller mindre viktiga. När vi gjort denna kartläggning kan vi också hitta nya sätt att se på saker och ting (Johansson, 2006).

Då olika diskurser försöker hävda sin suveränitet uppstår en kamp mellan olika regelsystem för hur saker och ting ska uppfattas. I dagens samhälle lägger vi exempelvis mycket tilltro till vetenskapen. Vi upplever vetenskapen som ljuset som för oss framåt i ett mörker. Vi följer ljuset med förhoppningen om att vi till slut ska komma fram till något som förklarar allt. Den positivistiskt influerade ställer sig frågan *varför*. När vi frågar varför något händer så betyder det att vi anser att något har hänt och att det kan förklaras med ett kausalt samband av något slag. När vetenskapen i dag talar om utveckling så innebär det en teoretisk och intellektuell rörelse från något till något. Poststrukturalismen frågar sig inte varför något händer. I stället frågar vi oss *hur* något händer. Hur vi uppfattar världen? Hur uppstår olika meningar och åsikter? Hur kommer det sig att vi tycker, tänker och agerar olika?

Om vi nu knyter an till det ovan nämnda om att olika diskurser hela tiden försöker övertala andra om att just den diskursen är den som har rätt, och samtidigt aldrig kan ha rätt eftersom en diskurs aldrig kan bli totalt hegemonisk. Detta innebär till exempel att se de vetenskapliga disciplinerna som olika sätt att se på saker och ting och att inget av dessa perspektiv objektivt är mer rätt eller fel. Precis som att exempelvis olika religioner förmedlar olika sätt att uppfatta

världen på så gör även vetenskapen det. När vissa talar om bön som ett sätt att uppnå ett högre vetande och förstående, så kan ett vetenskapligt perspektiv innebära att vi är helt och hållet biologiskt styrda. Oavsett vilken världsbild vi har, så beskriver vi världen utifrån olika språk. Vetenskapens ”professionella” språk med dess termer ger oss ett visst vokabulär som styr och organiserar våra bilder och upplevelser. En religion har andra termer som innebär att annat synsätt. Det diskursiva och poststrukturella perspektivet handlar om att analysera hur olika aktörsgrupper kämpar om makten, det innebär att presentera en bild av *hur* kampen ser ut – aktörsgruppernas maktresurser. Samtidigt innebär perspektivet också en analys av hur de olika kraven ser ut, dess innehåll och hur de påverkar kulturen samt påverkas av kulturen (Börjesson, 2003)

Vetenskapen i dag menar att de problembeskrivningar vi ställer upp angående olika företeelser i världen hela tiden förändras i olika takt med tidens gång. Sedan exempelvis den tidsålder vi kallar stenåldern anser forskarvärlden, och med största säkerhet större delen av (väst)världen också, att vi har utvecklats och kommit långt i denna utveckling. Vi kan i dag säga mycket mer om olika problem och fenomenens egentliga natur och omfång. Vi söker hela tiden efter problemets kärna beträffande ett givet fenomen (Börjesson, 2003). Så länge detta fenomen inte kan hanteras utan svårigheter så finns det anhalter i vår utveckling att nå, för att på så sätt fullt bemästra det som studeras. Detta sätt att se på vetenskapen ställer sig det poststrukturella tänkandet negativt till.

”Vetenskapliga rön säger snarare något om sin egen tid och dess rådande diskurser, än om de studieobjekt man valt.” (Börjesson, 2003:50)

Inom modernismen finns en ständig strävan att kategorisera världen. Modernistiska tankegångar karaktäriseras också av ett ständigt sökande efter sanning och kunskap som verktyg för att göra den ultimata, slutliga kategoriseringen. Postmodernisterna menar även de att vi ständigt kategoriserar, men däremot anser de inte att det finns något självklart, slutligt kriterium att använda sig av för att uppnå säker och objektiv kunskap och därmed sanning. Inför våra verklighetsbeskrivningar existerar inget objektivt kriterium för hur olika aspekter och egenskaper ska hanteras. Detta innebär att vi inte kan skilja mellan:

”...naturliga kategorier och de egenskaper som vi tillskriver enskilda ting som hör till denna kategori.” (Börjesson, 2003:55)

Vetenskapen försöker hålla bias utanför för att på så sätt uppnå det ”renaste resultatet”. Vetenskapen är alltså beroende av språket samtidigt som den försöker stänga ute ett visst annat språk, nämligen det ”vardagliga”, eller det som inte produceras och godkänns inom det vetenskapliga fältet. Med poststrukturella termer försöker den tämligen naiva realisten att analysera världen med sitt språk med förhoppningen att komma fram till slutsatsen som gör att just dennes språk ska bli det rätta. Han eller hon utesluter språk för att de anser det ”smutsigt”, samtidigt som han eller hon anser att deras språk inte är det. Kanske ser de sitt språk som något annat, höjt över allt annat. Detta sätt att tro sig kliva utanför världen och objektivt studera den är i vår mening ett arrogant sätt att agera på. Det är arrogant eftersom forskaren inte har fått några bevis på att dennes sätt att vara och tala på faktiskt är det ”rätta”. Allt han eller hon har att komma med är en övertygelse som de upplever mer meningsfull än andra övertygelser de mött. Men det finns fortfarande ingenting som säger att deras sätt att vara på är rätt. Vidare har vetenskapen aldrig varit konstant. Vetenskapen uppstod när vi skapade ett språk för den. Det var först när vi kom överens om att ett visst fenomen, tankesätt eller beteende skulle kallas vetenskap som den uppstod. Detta innebär att vetenskapen, innan

det fenomenet kallades vetenskap, under historien inte varit självklart överlägset andra kunskapsformer. Vetenskapen inte är objektivt sann. Den är i förhållande till andra kunskapsproduktioner relativt tillsammans med sina uttalanden (Börjesson, 2003).

Men hur förhåller vi oss till allt som vi kan ta i då? Det som finns ”mellan människor” må vara skapat genom språket, men olika material då? Vissa saker existerar i sin fysiska gestalt. De är manifesta. Exempelvis så går det inte att förneka våra kroppars varande, innehållande hjärta, blod och andra organ. Den poststrukturella teorin menar som ovan nämnts att det endast är när olika fysiska ting, materia, sätts i förhållande till andra materia som de får en mening. I vårt samhälle är till exempel det vi kallar grus i sig bara en formation av mindre beståndsdelar. Men när vi talar om vägar så blir gruset, utifrån våra kulturellt formade tankar om vägar, relevant. Det blir relevant eftersom vi ser det som en viktigt beståndsdel när vi gör asfalt. Vi är beroende av olika givna materia som vi anser viktiga för att kunna framställa det vi kallar asfalt. Samtidigt anser vi oss inte vara beroende av bambuträd när vi ska bygga en väg eftersom den materia vi, i vår specifika kultur, valt att kalla bambuträd inte anses tillräckligt meningsfullt i förhållande till den uppfattning vi har om vilka krafter och fenomen som är beroende av att vägen förmedlar en stabil yta när den används.

”Med en diskursanalytisk ansats blir det i stället fråga om att öppna upp för de många materialtyperna, behandla dem på ett ickehierarkiskt sätt, samt att ställa andra sorters frågor.” (Börjesson, 2003:160)

Som citatet ovan berättar så innebär diskursanalysen ett förhållningssätt som gör att vi tar reda på *hur* det kommer sig att olika materia premieras och andra materia sekunderas. Precis som att det inte skulle finnas några ”naturliga” kategorier som avspeglar världen vi lever i så finns det i och med detta ej heller något material som är mer än något annat. Inget material är närmare verkligheten än något annat. Allt som vi kallar verklighet är kulturella artefakter. Visst finns saker i sin fysiska gestalt, men så fort vi ska förklara begreppet ”verklighet” så börjar vi beskriva något, prata *om* saker på olika sätt, vilket gör att de fysiska objekten tillskrivs en mening i olika sammanhang (Börjesson, 2003). På samma sätt skulle man kunna resonera kring vilka olika sexualiteter som är möjliga. Vi provar med samma citat igen:

”Med en diskursanalytisk ansats blir det i stället fråga om att öppna upp för de många sexualiteterna, behandla dem på ett ickehierarkiskt sätt, samt att ställa andra sorters frågor.”

Viktigt att påpeka när vi talar om det här sättet att se på världen, är att det språk som diskursanalytiker använder inte är mindre kulturellt format än någon annans. Det språk vi använder här för att beskriva våra tankar är resultatet av olika diskursers påverkan. Att vi alls skriver om detta är även det resultatet av olika diskursers påverkan.

”För diskursanalytikern handlar det om att söka frågeställningar och perspektiv som går tvärs över sådana försanthållanden, att göra det självklara främmande, eller åtminstone annat.” (Börjesson, 2003:164)

”...att försöka förstå hur verklighet skapas innebär inte med nödvändighet att man säger hur det egentligen är. Att visa på hur barnet med ADHD-diagnos konstrueras, betyder inte att ADHD egentligen är något annat. Det handlar istället om att förstå vilka villkor som gäller för vissa förståelseformer och

därmed också vilka tänkbara meningsskapande handlingar som definieras ut.”
(Börjesson, 2003:187)

Detta sätt att se på världen medför en relativistisk syn. Allt är relativt. Detta är också en punkt som realismen, förespråkare av en objektiv verklighet, har levererat kritik mot. Relativitet i sig innebär en paradox, den säger i mot sig själv. Men detta är bara ett problem om man just söker efter en fast verklighet.

”De rationalister som talar om relativitetens paradoxer (att relativismen är självmotsägande) står i sin kritik kvar i den egna positionen: relativismen är ett problem för realisten – inte för oss.” (Börjesson, 2003:187)

Att då stå inför ett diskursivt synsätt på världen kan vid första eller andra tanken kännas minst sagt förvirrande. Innebär detta sätt att se på saker och ting att vad som helst fungerar? Är alla metoder, medel och sammanlänknings mellan fenomen alltid likställda? Nej. I varje tid och plats finns det begränsningar som just då berättar vad som är giltigt eller inte. Detta förändras med tid i olika takt eftersom olika diskurser har olika mycket utrymme beroende på vilka diskurser som agerar mot just dessa. På så sätt finns det alltid en begränsning, men det betyder inte att dessa begränsningar inte kan komma att hävas i framtiden.

5 METOD

5.1 Val av metod

Widerberg (2002) skriver att den kvalitativa forskningen handlar om att se vilken innebörd eller mening ett specifikt fenomen har, samt att studera dess egenskaper och karaktär. Efter att vi utarbetat vårt syfte kändes det rimligt att vi skulle genomföra en kvalitativ studie, då vi är intresserade av att se vilka bilder/diskurser som målas upp kring fenomenet pedofili. Vi har inte heller för avsikt att dra några generella slutsatser utifrån vår empiri. Hade vi velat studera hur vanligt förekommande det är med sexuella övergrepp mot barn, skulle vi däremot kunnat använda oss av en kvantitativ ansats. Det kvalitativa perspektivet innebär vidare att man ser på verkligheten på ett mer subjektivt sätt, vilket innebär en tanke om att vår omvärld är en social och kulturell konstruktion (Backman, 1998). Vi valde att använda oss av det diskursanalytiska tillvägagångssättet då vi genom utbildningens gång har fått ta del av många olika sätt att se på fenomenet. Ur detta har ett kritiskt förhållningssätt vuxit fram hos oss där begrepp som "sanning" och "ren kunskap" kommit att ifrågasättas. Den diskursiva analysen medför ett ifrågasättande av rådande kunskap och manar hela tiden till att lyfta fram andra kunskaper. Då vi själva upplevde att pedofili diskuterades på ett relativt enformigt och onyanserat sätt, ville vi undersöka ifall det fanns ytterligare bilder på fenomenet. Utifrån detta anser vi att det diskursanalytiska tillvägagångssättet är en bra metod att använda sig av.

5.2 Empiriskt material och urvalsprocess

Vår empiri består av två olika typer av texter; vetenskapliga artiklar och mediaartiklar. Valet att titta på hur media beskriver fenomenet pedofili, motiveras vi med att det är en av de källor som tillhandahåller information om dessa sexuella handlingar. Mellan måndag och fredag läser 85% av den svenska befolkningen i åldrarna 15 till 79, en dagstidning (tidningsutgivarna, www.tu.se), vilket innebär att det som skrivs i media når ut till en mycket stor del av befolkningen. Genom att skriva om sexuella övergrepp på barn, blir media en arena för "kunskap" om fenomenet och även om pedofilen som sådan. Svenning (2003) skriver följande om massmedias makt:

"Samtidigt har massmedias allt bredare inträde i vår vardag också inneburit att vi fått en mäktig världsbildsodanare på halsen." (2003:156)

För att hitta mediaartiklar gjorde vi elektroniska sökningar i fyra stycken större tidningar; Dagens Nyheter, Göteborgs-Posten, Aftonbladet samt Expressen. Vi använde sökorden "pedofili" och "pedofil" och fick då fram listor på artiklar som stämde överens med sökkriteriet. Artiklarna publicerades i respektive tidning mellan åren 2004 och 2007. Då debattartiklar och ledare inte har några krav på sig att vara objektiva, valde vi att bortse från dessa när vi gjorde vårt urval. Notiser med allt för lite text har vi också bortsett från, då vi ansåg att det var för svårt att utläsa något ur de korta texterna. Efter genomförd sökning på Göteborgs-Postens hemsida, valde vi att bortse från de artiklar som publicerats där. Flertalet av artiklarna var skrivna som små notiser vilket innebar för lite textmassa. Flera av de övriga texter var ledare och/eller debattartiklar vilket medförde att vi även valde bort dessa. Vi hade redan tidigare under arbetets gång bestämt att välja bort sådana texter då dessa inte är objektiva så som nyhetsartiklar skall vara.

Forskningsfältet är även det en arena för kunskap som påverkar människors uppfattningar om olika fenomen. All typ av forskning når förmodligen inte ut till den stora massan, så som

media gör, men det är enligt oss, en mycket central och viktig arena när det kommer till kunskapsproduktion. Vi valde att analysera vetenskapliga texter för att få en mer nyanserad bild av pedofili. I media är det journalister som skapar bilder om fenomenet pedofili, medan man i forskarvärlden behandlar fenomenet på ett mer systematiserat sätt. När vi skulle hitta forskarartiklar att analysera gjorde vi sökningar i olika databaser, såsom PsycArticles, Science Direct, SpringerLINK och PubMed. Som sökord använde vi ”*pedophilia*” samt ”*paedophilia*”. Vi satte även här en tidsbegränsning när vi gjorde sökningarna, artiklarna skulle vara publicerade på 2000-talet. I de fall där inte artiklarna fanns tillgängliga i fulltext, sökte vi efter artikeln i den tidskrift som den blivit publicerad i.

På grund av de tidsramar som fanns för uppsatsskrivandet och för att materialet inte skulle bli alltför svårhanterligt, hade vi ingen möjlighet att analysera samtliga nyhets- och forskningsartiklar som vi hittade. Eftersom vi inte ämnade göra några generaliseringar utifrån materialet, valde vi att göra ett selektivt urval. Enligt Svenning (2003) finns det ingen anledning att göra slumpmässiga urval när man genomför en kvalitativ studie, då syftet är att exemplifiera och inte att generalisera. Syftet med vår studie är att se vilka olika bilder av pedofili som framställs i media och forskning, därför försökte vi att välja artiklar som skilde sig från varandra i sin framställning av pedofili/pedofilen. Detta innebar att vi plockade ut fyra stycken forskningsartiklar och elva stycken nyhetsartiklar.

5.3 Analytiskt tillvägagångssätt

I vår analys har vi använt det diskursanalytiska tillvägagångssättet på så vis att vi i texterna har sökt efter gemensamma och/eller återkommande teman och bilder av pedofili. Widerberg (2002) hävdar att empirinära förhållningssätt vid val av analysteman är att föredra vid kvalitativa undersökningar. Förhållningssättet innebär att man hämtar teman från det empiriska materialet. Dessa exemplifieras med hjälp av citat. I vårt fall citat från artiklarna. Det är utifrån dessa teman som vi sedan har valt att presentera vår analys. Vi har försökt att finna vilken diskurs som skulle kunna ses som dominerande, alltså vilken diskurs som de allra flesta förhåller sig till. De andra diskurser som vi har identifierat kallar vi för motdiskurser. För att läsaren skall förstå de tolkningar vi gjort i analysen, har vi använt oss av citat från de analyserade texterna. Citaten är i vissa fall relativt långa och anledningen till detta är för att vi vill att läsaren skall kunna få en egen bild av det som skrivs. Vissa artiklar återkommer i flera olika diskurser. Anledningen till detta är att det vi gjort endast är möjliga tolkningar av materialet och genom att sätta ett citat i olika diskurser, visar det på att det går att göra alternativa tolkningar av en och samma text. Det kan även inom samma artikel finnas diskursiva motstridigheter, det vill säga olika uppfattningar. I de fall vi ansett att åsiktsskillnaden inte innebär ett avståndstagande från det grundläggande utgångsläget i diskursen, kallar vi dessa motstridigheter för *nyanser*, nyanser av en åsikt. Vidare har vi använt den diskursiva analysen på så sätt att vi i de olika beskrivningarna av diskurserna lyft fram kontraster, det vill säga uppfattningar som just innebär en eller flera möjliga uppfattningar som grundläggande skiljer sig från det diskursiva utgångsläget i fråga. Genom detta sker den dekonstruktion av en rådande åsikt som diskursanalysen förespråkar. Slutligen har vi tittat på vilka som ges olika utrymme att tala i diskurserna. Detta ger en bild av *hur* olika positioner skapas och tilldelas samt hur subjektet ges möjlighet att inta olika positioner.

5.4 Validitet, reliabilitet och generaliserbarhet

Som ni säkert förstått vid det här laget så medför det poststrukturalistiska sättet att tänka en hel del huvudbryderier för den som är van vid moderna vetenskapsinflenser. Likaså gäller när vi tar oss an dessa tre begrepp. Pervin ger oss följande definition av validitet:

”den utsträckning i vilken våra observationer verkligen speglar de fenomen eller variabler som intresserar oss.” (i Kvale, 1997:215)

Men vi nöjer oss inte med detta. Även här finns en underliggande tanke om en sanning som går att ta reda på, som går att studera. Då vårt perspektiv ej anser att någon sådan finns blir validitet i stället en fråga om det som Kvale (1997) kallar *hantverksskicklighet*. Det vi kallar sanning skapas i dialogen. Det som bedöms som validerad kunskap är det som är mest vedertaget efter att konkurrerande tolkningar och handlingsalternativ diskuteras bland dem som ingår i en given grupp. Validering handlar om försvarbara kunskapsanspråk. En annan viktig faktor är forskarens trovärdighet. Enligt Kvale (1997) grundar sig denna främst på den ansedda kvaliteten på forskarens tidigare arbeten. Forskarens moraliska integritet ses också som avgörande för den producerade kunskapens kvalitet.

”Svårigheterna i att validera kvalitativ forskning behöver inte bero på någon inneboende svaghet hos de kvalitativa metoderna utan kan tvärt om bygga på dess enastående förmåga att spegla och sätta i fråga den undersökta sociala verkligheten i all dess sammansatthet.” (Kvale, 1997:221)

En mer traditionellt vetenskaplig hållning ser begreppet reliabilitet som ett mått på trovärdighet av det som undersöks. Det finns olika metoder för att i en intervjusituation ”kontrollera” informationen vi fått genom att outtalat be om den igen med hjälp av omformade frågor. Detta görs för att säkerställa trovärdigheten (Kvale, 1997). Men ett sådant förhållningssätt innebär en tanke om att det finns en sanning eller ett ”riktigt” budskap som går att nås. I det poststrukturella perspektivet finns inget av detta. Den eftersökta verkligheten kan inte nås genom forskarmaterialet, som i vårt fall är tidningsartiklar. I stället ses materialet som resultatet av olika diskursiva formationer (Wikström, 2007).

När det gäller generaliserbarhet är det i vårt fall inte längre en fråga om till exempel Kvales (1997) definition; att våra erfarenheter av en person eller situation ska kunna användas för att förutse och/eller föregripa en kommande, liknande situation. Grunden ligger i stället i vårt sätt att tala i vardagen. En del av vårt sätt att kommunicera är genom kategoriseringar och generaliseringar. Ur dessa ges situationer där vi antingen kommer överens eller inte.

”Generaliserbarhet uppnås därmed utifrån vad som utgör en möjlighet att tala om något, även om man inte kan visa hur vitt denna existerar, eller hur vanligt det är.” (Wikström, 2007:104)

Skapas det utrymme i en diskurs för en given uppfattning så innebär det att den är generaliserbar. Forskarens uppgift blir att förklara att något existerar. Förklaringen ges och färgas av dennes kunskapsframställning. Kom ihåg, vad som än presenteras så är det *en* version av något, en subjektiv uppfattning. För en kvalitativ studie handlar det om att göra en väl överlagd bedömning av i vilken mån en undersökning kan upplevas ge vägledning inför framtida situationer.

5.5 Etiska överväganden och forskarens position

Då vi inte har några informanter har vi inte heller några krav på oss att visa försiktighet som till exempel vid hanteringen av personers anonymitet. Vår uppsats bygger på litteraturstudier. När det gäller metod inom samhällsforskning så skiljer sig den diskursiva ansatsen markant från den mer traditionella. I detta förhållningssätt tas även forskaren eller betraktaren med i bilden som en aktiv del av ett studerat fenomen. Det talas om forskningseffekter. Vad innebär ett visst teoretiskt angreppssätt på ett givet fenomen? Vad betyder ett visst resultat för dem som påverkats av studien? Vad gör forskarens bakgrund för resultatet? (Börjesson, 2003). Kort sagt, ett diskursivt förhållningssätt innebär en problematisering av samtliga inblandades kunskapshärkomst.

6 ANALYS

I det material som vi har analyserat har vi identifierat fem olika diskurser eller teman. Vi har valt att kalla dessa för ”Pedofili som identitet”, ”Pedofili som sexualitet”, ”Pedofilen som en homogen kategori”, ”Pedofili som sjukdom” samt ”Monstret och rovdjuret”. Vi kommer här nedan att presentera diskurserna genom att lyfta fram citat och att göra teoretiska återkopplingar.

6.1 Dominerande diskurs – ”Pedofili som identitet”

”Men han fick vänta ett år på att straffet skulle verkställas – och då hann han våldta igen /.../.” (”Dömd pedofil på fri fot våldtog flicka”, Aftonbladet 070324)

I citatet kan man se hur pedofili behandlas som en identitet. Eftersom den dömda förövaren var pedofil var det självklart att han begick brottet igen då detta låg i hans natur. Det vill säga, är man pedofil våldtar man barn, man kan inte hålla sig från att våldta barn och har det skett en gång så kommer det oundvikligen att ske igen. Som en kontrast till denna bild, kan man istället betrakta pedofili som en handling en person *begår*, och inte som en identitet någon har eller *är*.

I en övervägande del av mediaartiklarna i vårt material benämns förövaren vid sexuella övergrepp på barn eller underåriga, som *pedofilen*, vilket vi menar tyder på en bild av pedofili som en identitet och därmed något bestående och inte förändringsbart, med andra ord ett varande. En person *begår* därmed inte ”pedofila handlingar” (förgriper sig sexuellt på barn), han *är* pedofil. Vi menar att det i den här diskursen finns en tanke om att pedofilen inte kan förändras, att det är ett permanent tillstånd och därmed en permanent risk. Här vill vi koppla till det som poststrukturalisterna kallar för att subjektet är ”dött” och helt styrt av diskurserna (Lenz Taguchi, 2004). Subjektet i det här fallet är pedofilen, men då han inte ges utrymme att själv konstruera (göra) sig själv inom denna diskurs, så blir han snarare ett objekt helt fixerat av diskursens strukturer. Genom diskursen tillskrivs pedofilen en position som han inte ges möjlighet att påverka. Att vara pedofil ses som hans identitet och därmed, enligt diskursen, oföränderlig.

”- Jag är oskyldigt dömd. Jag har absolut inga pedofila böjelser, säger han. – Jag tar avstånd från allt sådant. Och i vilket fall som helst är det ett gammalt ärende och jag har avtjänat mitt straff, förklara han.” (”Barnens clown – dömd pedofil”, Expressen 070211)

Genom detta uttalande försöker pedofilen påvisa sin oskuld och att han har förändrats, då han har avtjänat sitt straff. Wikström (2007) talar om att det är via vårt språkliga uttryck som vi hela tiden skapar möjligheter och förutsättningar att omforma våra liv. Beroende på hur de aktuella diskurser vi ingår i styr och styrs av oss regleras möjligheterna. I den här diskursen är pedofili synonymt med identitet. Identitet i sin tur ses som något som inte går att omforma och förändra, du *är* din identitet. Detta innebär att individens försök till att inta andra subjektspositioner inte tillåts av diskursens strukturer (Lenz Taguchi, 2004).

Fokus ligger också på den upprepade handlingen. Pedofilen framställs som någon som, trots avtjänat straff, inte går att lita på. Vi tolkar det som att det förutsätts att han kommer att begå brottet igen. Följande två citat får stå som exempel för detta:

”I augusti 2004 dömdes clownen till sex månaders fängelse för sexuella övergrepp på sin exhustrus två små flickor. Domen överklagades men fastställdes i högre instans i december samma år. Och nu är han på nytt misstänkt för sexbrott.” (”Barnens clown – dömd pedofil”, Expressen 070211)

”Han är åtalad för sexuellt övergrepp mot minderårig, kidnappning och misshandel. /.../ Mederake har tidigare dömts till tre års fängelse för övergrepp mot ett barn 1999.” (”Tysk pedofil flydde upp på tak”, Dagens Nyheter 070209)

Enligt detta synsätt kommer han alltid att ses som ett hot mot samhället (och barnen). Med citatet taget från artikeln ”Barnens clown – dömd pedofil”, i minnet får vi en bild av pedofilen som någon som ständigt behöver övervakas för att hindras från att begå nya brott.

”- Jag vill vara tydlig. Ni kommer inte att benådas förrän ni inte längre utgör något hot mot samhället och i ert fall kan livstid betyda just det, sa domaren William Taylor.” (”Han våldtog tusentals pojkar” Aftonbladet, 041005)

I denna diskurs ges föräldrar ofta utrymme att uttrycka sin oro. I en av artiklarna från Aftonbladet säger en förälder:

”Det finns bilder på honom (pedofilen) på bussarna, och chaufförerna ringer polisen om han går av efter ett ensamt barn. Men det skulle ha varit bra med vaktare på bussarna också. Som det är nu inskränker situationen på barnens frihet, eftersom många inte kan ta sig hem själva längre, säger hon.” (”Pedofilen tar samma buss som barnen”, Aftonbladet 061006)

Tanken om pedofilen som ett ständigt hot förstärks i en annan artikel genom att uppge att:

”Återfallsrisken hos sådana är i dag väldigt hög...”
(”Nytt centrum ska hindra våldtäkter”, Dagens Nyheter 051010)

Artikeln ovan handlar om uppstarten av ett sexualmedicinskt centrum som ska förebygga våldtäkter och pedofilbrott. Tanken är att de där ska arbeta preventivt för att förhindra att brotten begås samt motverka att tidigare brottslingar inte återfaller. Dock anges det inte i någon av de mediaartiklar vi granskat någon statistik över återfallsfrekvensen för personer dömda för sexualbrott mot barn, det vill säga, att betrakta pedofili som identitet är inte kopplat till något faktaunderlag som faktiskt talar om huruvida detta är ett rimligt antagande att göra.

Har man en gång blivit dömd eller utpekad som pedofil så kommer man utifrån denna diskurs alltid att refereras till som pedofil. Följande tidningsrubrik får stå som exempel:

”Mördad i Karlskrona var pedofil.” (Expressen, 061108)

Handlingarna och beteendet har blivit synonymt med personens identitet. Cameron & Kulick (2003) för en diskussion kring hur det kommer sig att vissa benämningar som syftar till olika sexuella beteenden, blir synonyma med personens identitet. Som exempel tar de upp mannen som köper sexuella tjänster; ”torsken” (vår översättning). Begreppet ”torsk” blir synonymt med en persons identitet i de situationer då handlingen äger rum. Identiteten ”torsk” försvinner dock när situationen är över. Det ses inte som en permanent identitetstillskrivning,

då begreppet endast kopplas till själva situationen. Genom citaten ovan som exempel, ser vi hur pedofili och de handlingar som förknippas med det är mer avgörande för en persons identitetsformning. I det sist angivna citatet refereras personen i fråga även efter sin död som pedofil.

I diskursen "Pedofili som identitet" menar vi att pedofilens sexuella beteende likställs med personens identitet. Som vi skrev ovan så är pedofilen inte bara en person som utför vissa handlingar, han tillskrivs även identiteten "pedofil" utifrån just dessa sexuella handlingar. Detta innebär även att alla andra sätt att se på dessa personer blir underordnade och ointressanta. Dessa män definieras utifrån sitt sexuella intresse för barn.

Det kön som vi kan se göras i den här diskursen är kopplat till det manliga. Pedofili blir synonymt med manligt kön. I förlängningen kan man betrakta detta som ett alternativ till den manliga sexuella identitet som lyfts fram som norm. Att denna form av manlighet i någon skala ses som avvikande eller underordnad definieras av de moraliska definitioner av pedofili som görs där utgångspunkten är att det är straffbart. Pedofilen tillskrivs i den här diskursen en alternativ och avvikande sexuell identitet, som inte överensstämmer med de regler och normer som vår västerländska kultur har skapat. Pedofilens sexuella beteende går emot de beteenden som ses som accepterade. Den bryter mot det som Butler kallar för den heterosexuella matrisen (Ambjörnsson, 2004).

I de artiklar som påvisar denna diskurs kan vi se hur kön görs genom att pedofilen beskrivs som "man", genom vilken ålder han har, att han förgriper sig på flickor och/eller pojkar. Genus skapas också via beskrivningarna av de sexuella handlingarna. Det manliga könet förklaras i den här diskursen även som aktivt:

"Dömd pedofil på fri fot våldtog flicka." ("Dömd pedofil på fri fot våldtog flicka", Aftonbladet 070324)

Ordet "våldtog" talar om personen som aktiv till skillnad från passiv. Samtidigt kan man se hur begreppet "övergrepp" speglar någonting annat än just "våldtäkt". Gör begreppet övergrepp att det låter förmildrande, medan kanske våldtäkt gör brottet värre?

I vårt analysmaterial kan vi inte någonstans se att kvinnor överhuvudtaget nämns i samband med pedofili. De personer i artiklarna som pekats ut som pedofiler, är alla män. I majoriteten av artiklarna används ålder som en beskrivande faktor för männen.

"Den 41-årige mannen har turnerat som clown över hela Danmark och kunnat boka för allt från barnkalas till gatufester." ("Barnens clown – dömd pedofil", Expressen, 070211)

"Enligt polisen levde 56-åringen ett tillbakadraget liv." ("Mördad i Karlskrona var pedofil", Expressen 061108)

"Äldre män finner unga sexoffer på internet." (Dagens Nyheter 050308)

"Den 60-årige pedofilen är tidigare dömd för ofredande mot en tioårig och en elvaårig flicka." ("Pedofilen tar samma buss som barnen", Aftonbladet 061006)

Vi menar att det i dessa artiklar skapas en bild av pedofilen som en man i övre medelåldern. En annan faktor som definierar pedofilen är vilket kön offret/offren har. I det sista citatet ovan handlar det om en äldre man som förgriper sig på flickor, vilket visar på ett heterosexuellt agerande. Ett annat exempel som visar på pedofilen som heterosexuell är följande:

"Mannen hade dömts till fyra års fängelse för att ha våldtagit en rullstolsburen och tungt medicinerad 13-årig flicka." ("Dömd pedofil på fri fot våldtog flicka", Aftonbladet 070324)

En av artiklarna ger en nyans i diskursen genom bilden av pedofilen som attraherad av båda könen.

"I augusti 2004 dömdes clownen till sex månaders fängelse för sexuella övergrepp på sin exhustrus två små flickor. Domen överklagades men fastställdes i högre instans i december samma år. Och nu är han på nytt misstänkt för sexbrott. Polisen i danska Vejle utreder anklagelser om i första hand sexuellt ofredande av en sjuårig pojke." ("Barnens clown – dömd pedofil", Expressen 070211)

Oavsett om pedofilen är dömd eller bara misstänkt för brott, så målas det i artikeln upp en bild av pedofilens agerande som bisexuellt. Att definiera pedofilen utifrån vilket kön offret/offren har och därmed kategorisera pedofilen som antingen heterosexuell, homosexuell eller bisexuell, är endast ett sätt att tolka texterna på. Då den heterosexuella läggningen ses som norm och därmed som något "normalt" och "naturligt", kan man utifrån den ovan gjorda kategoriseringen placera in pedofilerna på olika platser i den hierarki som den heterosexuella matrisen och heteronormativiteten syftar på. Utifrån denna hierarki kan pedofilens sexuella beteende ses som mer eller mindre avvikande. Om läggningen blir relevant i sammanhanget innebär det då att man skulle se olika allvarligt på brott som riktar sig mot pojkar respektive flickor? Vi menar att ett sådant förhållningssätt skulle kunna innebära en form av hierarkisering av könen.

Vi menar dock att det går att göra en annan tolkning av betydelsen av offrens kön inom denna diskurs. I de analyserade texterna menar vi att könen på offren *inte* används som en måttstock på hur mer eller mindre allvarligt brottet är, offrens kön är inte relevant i sammanhanget. Därmed blir kategorierna hetero-, homo- och bisexualitet inte nödvändiga eller för den delen intressanta i diskursen. Att se pedofili som något annat än en sexualitet kan då medföra att den hierarkiska indelningen, utifrån det som Butler kallar den heterosexuella matrisen, inte blir relevant. Det blir också enligt denna tolkning betydelselöst att se hur mycket eller lite pedofilens beteende bryter mot det heteronormativa. Pedofilen har en dragning till *barn* oavsett kön. Vi tar här ingen ställning till vilken av dessa två tolkningar som skulle vara mer rätt eller fel, det är endast två olika sätt att tolka materialet på. Antingen så har offrens kön betydelse i sammanhanget pedofili eller så har könet inte den betydelsen.

I en annan artikel ges en något vagare beskrivning av pedofilens offer.

"Mannen är dömd för sexövergrepp mot små barn och så sent som på måndagen fastställde Göta hovrätt tingsrättens dom och dömd ut sex månaders fängelse." ("Mördad i Karlskrona var pedofil", Expressen 061108)

Här ges ingen exakt ålder på offren, de refereras endast till som ”små barn”, vilket vi menar innebär att journalisten gör en uppdelning mellan små och stora barn. Genom att göra denna typ av uppdelning, demoniseras handlingen ytterligare genom att barnen är ”små”. Denna uppdelning görs dock inte i lagtexten när sexualbrott mot barn definieras.

I denna diskurs menar vi att media bidrar till konstruerandet av pedofilens manliga kön dels utifrån attribut så som ålder och kön, men även genom att sätta offrens attribut i relation till förövaren. Detta kan göras genom en beskrivning av ålder och kön hos offren. Vidare har vi även tittat på vem det är som ges utrymme i artiklarna att beskriva och därmed definiera pedofilen och dennes kön/genus. Vi menar att alla beskrivningar av pedofilen i förlängningen är en definition av en viss typ av manlighet som tillskrivs pedofilen utifrån hans handlingar. Förutom journalisterna själva så får även polis, en skolrektor, föräldrar, åklagare och advokater komma till tals. En förälder uttrycker sig på följande sätt:

”Det har varit ett helvete. Pedofilen dyker upp där barnen bor och följer efter dem. Man är maktlös. Jag har fått hyra bil för att kunna hämta på skolan, och får nu åka åtta mil per dag, säger Dana” (”Pedofilen tar samma buss som barnen”, Aftonbladet 061006)

Journalisten som står bakom artikeln ”Barnens clown – dömd pedofil” skriver följande:

”Han har ropat: ”Finns det några snälla barn?” och låtit ungarna sitta i sitt knä på varuhus och i olika köpcentra. Men han har en mörk hemlighet.” (Expressen, 070211)

Här tillskriver journalisten en definition till den typ av manlighet som sedan kopplas samman med pedofili. Med orden ”mörk hemlighet” ges bilden av pedofili som något avvikande och icke önskvärt. När dessa ord sedan används för att beskriva mannen i fråga bidrar de till definitionen av hans manlighet, det vill säga avvikande, underordnad och icke önskvärd.

Denna diskurs har vi identifierat som det dominerande sättet att konstruera (göra) pedofili på inom media. Diskursen framkommer dock inte i det forskningsmaterial vi har studerat. Media har makt att definiera olika fenomen. Den enskilde står sig liten möjlighet att få definiera sig själv när media grupperar och sprider uppfattningar om olika typer av beteenden. Genom medias sätt att göra pedofilen skapas ett genus och ett sexuellt beteende som placeras längst ner på den heteronormativa skalan.

6.2 Motdiskurs 1 – ”Pedofili som sexualitet”

”In short, pedophilia is a type of sexuality which, like heterosexuality and homosexuality, manifests itself in a wide range of forms.” (”The Dilemma of the Male Pedophile”, *Archives of Sexual Behavior*, 2002:473)

I den här diskursen får vi bilden av pedofili som en sexualitet likställd med exempelvis homosexualitet eller heterosexuallitet. Denna bild framkommer endast i det forskningsmaterial vi har analyserat, inte i media. Schmidt (2002) skriver i sin artikel *The Dilemma of the Male Pedophile* att pedofili är en sexualitet som i likhet med andra sexualiteter, kan ta sitt uttryck i flera olika former.

"The group is very heterogeneous in terms of what its members desire and what they actually do. The objects of their desires may be boys, girls or both; their preferences with respect to practices certainly vary (from exhibition to penetration); some have fleeting contacts with a series of children while others look for long-term relationships, which may be sort of caring or manipulative. Many are considerate in their behavior toward children; others use force." ("The Dilemma of the Male Pedophile", *Archives of Sexual Behavior*, 2002:473)

I denna diskurs ryms det en tanke om pedofiler som en heterogen grupp. Vi menar att vi får en mer subjektiv bild av pedofilen. Här framställs pedofiler som personer med olika behov i olika stor skala. Denna bild skiljer sig från den dominerande diskursen, där det inte ges något större utrymme för en mer varierad bild av pedofilen. Han bara är. Den bild vi får i denna motdiskurs menar vi, visar pedofilen som moraliskt reflekterande kring sin sexualitet. Citatet nedan får stå som exempel för bilden av att pedofilen har ett val att göra; antingen bejaka sin sexualitet eller förtrycka den.

"Others /.../ remain abstinent for extended periods of time, may even throughout their lifetimes, expressing their desires in fantasy and leading a life of self-denial at a significant emotional cost." ("The Dilemma of the Male Pedophile", *Archives of Sexual Behavior*, 2002:473)

Denna bild av pedofilen går emot den bild som målades upp i den förra diskursen, där pedofilen ses som en ständig fara för samhället. I denna diskurs menar vi att det finns en tanke om att en person med en sexuell dragning till barn, lika gärna skulle kunna avstå från den fysiska handlingen, som att leva ut sin sexualitet. En pedofil skulle i detta fall kunna vara som vilken annan människa som helst. Det som definierar dennes roll i samhället är den moraliska värderingen som råder kring de sexuella handlingar denne utför. Med den heterosexuella normen som utgångspunkt hamnar denna läggning långt ifrån det tillåtna och accepterade. Så långt att det är straffbart. Rubin (i Ambjörnsson, 2004) menar att alla heterosexuella beteenden inte är lika accepterade som andra, utan kan ses som mer eller mindre avvikande. En sexuell handling riktad mot ett barn skulle med detta i åtanke, vara en mycket avvikande form av heterosexualitet. Normen talar istället om sexuell attraktion mellan två personer av olika kön och ur samma generation.

"Apart from such reflections on the issue of traumatizing effects, however, it's quite clear that pedophilia in contemporary Western societies represent a form of sexuality that cannot be lived out, since it is in conflict with a central social covenant based upon sexual self-determination and consensual sexuality. That is the dilemma of the male pedophile. /.../ The dilemma is tragic because the pedophile's sexual orientation is deeply rooted in the basic structure of his identity." ("The Dilemma of the Male Pedophile", *Archives of Sexual Behavior*, 2002:476)

I och med detta citat menar vi att det finns en likhet mellan denna diskurs och diskursen om pedofili som identitet. Schmidt skriver ovan att pedofili är en sexuell läggning som är djupt rotat i personens identitet. Vi tolkar detta som en syn på pedofili som något konstant. Innebär detta då att människor kan födas med en pedofil sexualitet? Cameron & Kulick (2003) för ett liknande resonemang kring i vilken grad olika sexuella beteenden blir identitetsskapande. De talar om synen på personer som köper sexuella tjänster, i vardagligt tal kallat "torskar", och hur de bara ses som torsk vid det aktuella tillfället. Omgivningen tenderar oftast inte att

referera till personen som torsk i andra sammanhang. Vidare byter de sedan ut begreppet torsk mot homosexuell. Där för de följande resonemang:

"A homosexual is not just a homosexual while having sex, but remains a homosexual in the office, watching TV or playing with the children. Some researchers have posited the existence of a homosexual gene, and many a concerned adult has looked at a six-year-old and seen a homosexual in the making." (Cameron & Kulick, 2003:20)

Vi väljer nu att byta ut begreppet homosexuell mot pedofil. Med Camerons & Kulicks sätt att resonera i åtanke, vill vi visa på hur diskursen om pedofili som sexualitet tycks öppna upp för ett mer normaliserande förhållningssätt mot pedofili som fenomen.

"Pedophilia is as much a part of him as is love to the same or opposite sex for the homosexual or heterosexual man or woman, the difference being that the one is accepted, while the other is categorically forbidden and virtually impossible to realize. In the view of the pedophile's burden, the necessity of denying himself the experience of love and sexuality, he deserves respect, rather than contempt." ("The Dilemma of the Male Pedophile" *Archives of Sexual Behavior*, 2002:476)

Enligt citatet ovan menar vi att artikelförfattaren Schmidt, anser att pedofilen förtjänar respekt för att han tvingas lägga band på sin sexualitet. Anledningen till detta är just det vi ovan påvisat, att läggningen avviker från den heterosexuella normen. Detta innebär i denna diskurs att han förnekar sin egen identitet då pedofili som sexuell läggning ses som en oföränderlig del av personen.

En central del i denna diskurs är diskussionen kring huruvida det alltid föreligger ett ojämnt maktförhållandet mellan barn och vuxen i sexuella relationer dem emellan. Schmidt gör i sin artikel ett ställningstagande där han säger att maktbalansen mellan den vuxne och barnet aldrig kan vara jämn. Däri, menar han, ligger skillnaden mellan heterosexualitet/homosexualitet och pedofili då det sistnämnda handlar om sexuella handlingar av en vuxen riktat mot ett barn.

"Yet, there is one fundamental difference: It always involves an adult and a child and not, as in heterosexuality and homosexuality, a relationship of more or less equally strong partners. There is no equality between partners in pedophile encounters. And it is this imbalance of power that endangers the child's capacity for sexual self-determination, threatening to overpower it completely." ("The Dilemma of the Male Pedophile" *Archives of Sexual Behavior*, 2002:473)

Längre fram i artikeln visar Schmidt en större öppenhet för debatt kring frågan om fenomenet pedofili, då han ställer frågan:

"Can there be sexual consensus at all between adults and children?"

Genom att han öppet ställer frågan, menar vi att diskursen får ett öppnare förhållningssätt till fenomenet pedofili. Här ges möjligheten att omdefiniera centrala begrepp i diskursen om pedofili som sexualitet. Som ovan nämnts så är en central faktor till att pedofili ses som en avvikande sexualitet från normen, att all form av bejakande av sexualiteten innebär ett konstituerande av en ojämn maktbalans mellan den vuxne och barnet. Definitionen av när

maktbalansen är jämn eller ojämn i denna diskurs styrs av vilka innebörder och förväntningar som tillskrivs positionerna *vuxen* respektive *barn* i denna diskurs, eftersom det är ur mötet mellan dessa två som maktobalans uppstår. Obalansen i maktrelationen *kan* förklaras utifrån att den vuxne förknippas med attribut som mogen och förväntat ansvarstagande, ett ansvarstagande som i första hand innebär att denne förväntas följa de lagar som råder. Dessa attribut är inget som subjektspositionen barn förväntas leva upp, vilket gör att då den vuxne bejakar sitt sexuella intresse till barnet så konstitueras maktobalansen. Genom sin fråga i citatet öppnar Schmidt för en alternativ tillskrivning av de två positionerna. Vi vill understryka att vi inte argumenterar för barnet som möjligt lika medveten i en sexuell interaktion med en vuxen på samma sätt som den vuxne förväntas vara. Vi vill med citatet påvisa hur en diskurs kan rymma strukturer som öppnar upp för dess omformning. I den tidigare diskursen om pedofili som identitet såg vi en mer fixerad och låst diskurs där möjligheten till omdefinition av centrala delar knappast tilläts.

I den här diskursen har vi inte kunnat notera markanta genusprocesser av något slag. De lyser med sin frånvaro. Schmidt beskriver dock pedofilen vid ett fåtal tillfällen som en han vilket i och för sig innebär en konstruktion av en form av manligt genus. Dock stannar sammankopplingarna där vid pedofilen som man. Inga kvinnor kopplas till denna form av sexuellt beteende.

6.3 Motdiskurs 2 – ”Pedofilen som en homogen kategori”

I den här diskursen talas det inte om pedofilen som enskilt subjekt eller objekt utan i stället ligger fokus på pedofilerna som grupp. I de analyserade texterna kategoriseras pedofilerna utifrån olika kännetecken. Vi kommer nedan presentera de nyanseringar i diskursen som vi kan urskilja. Den röda tråden inom diskursen är dock att pedofiler har gemensamma drag av olika slag som gör att vi kan urskilja dem som grupp från ”icke-pedofiler”.

”Pedophiles are motivated to disguise their thoughts and feelings about their sexual beliefs and attraction toward children. New developments using implicit measures of associations have been successful in accessing socially stigmatic beliefs, even in cases in which the participant is resistant to this disclosure. Using an implicit measure, the authors show that pedophiles have an association between children and sex, whereas nonpedophilic offenders have an association between adults and sex. The task can therefore identify a core cognitive abnormality that may underpin some pedophilic deviant sexual behavior.” (“An implicit Test of the Associations Between Children and Sex in Pedophiles”, *Journal of Abnormal Psychology*, 2005:304)

Citatet är taget från en forskarartikel som är en utvärdering av ett test som ämnar kunna särskilja pedofiler från icke-pedofiler. I en serie associationstester ombeds personen förknippa en uppsättning av olika ord med termerna ”*vuxen*” respektive ”*barn*”, ”*sex*” respektive ”*inte sex*”. Utifrån detta förväntas en pedofil på ett omedvetet sätt ”avslöja” sina böjelser. En anledning till testet är enligt författarna att pedofiler ljugar angående vad de attraheras av då de är medvetna om att deras böjelser anses fel. Med detta test tror sig forskarna kunna identifiera en kärna av kognitiv abnormalitet hos pedofilen som kan understyrka ett pedofilskt avvikande beteende.

Här grupperas pedofiler utifrån uppfattningen om de tänker på ett visst sätt. Oavsett om pedofili är ett tillfälligt sinnesläge eller en permanent läggning, så förmedlas det här en tanke

om att pedofili är synonymt med ett visst tankesätt hos de som uppvisar pedofila tendenser. Ett liknande förhållningssätt finner vi i en annan forskarartikel. Syftet med denna studie är att se om pedofiler har en svagare identitetsstruktur än icke-sexualförbrytare. Vidare bekräftar resultatet syftets fråga:

"These results imply not only that certain impairments exist at the level of the basis structures of the personality, but also that these impairments should be taken into account in formulating a program and devising a therapeutic process for pedophiles." ("Do pedophiles have a weaker identity structure compared with nonsexual offenders?", *Child Abuse & Neglect*, 2001:1381)

Första artikeln kategoriserade pedofiler utifrån tanken om normal – onormal genom att lägga fokus på att de som grupp har ett abnormt tankemönster. I artikeln som citeras ovan får vi en liknande bild. Även här kategoriseras de utifrån normal – onormal men fokus läggs i stället på att de har en svagare identitetsstruktur till skillnad från andra. Det målas även upp en bild av pedofiler som personer med bristande sociala kompetenser.

"It has been ventured that individuals with a poorly structured ego are more prone to relational conflicts, thereby compromising their social adaption (Erikson, 1968; Bilsker & Marcia, 1991). These statements concur with the major social maladjustment generally observed on pedophiles, which suggests that ontogenic factors may contribute to emergence of pedophilic tendencies." ("Do pedophiles have a weaker identity structure compared with nonsexual offenders?", *Child Abuse & Neglect*, 2001:1382)

I den här bilden som ges av pedofiler som grupp med svagare identitet förs ett vidare resonemang om att det även går att särskilja pedofiler sinsemellan. En central faktor tycks då vara könet på offret.

"Moreover, pedophiles who abused male victims have a weaker ego (Es scale) than do pedophiles who abused female victims and nonsexual offenders." ("Do pedophiles have a weaker identity structure compared with nonsexual offenders?", *Child Abuse & Neglect*, 2001:1381)

I en artikel från Dagens Nyheter finner vi en liknande nyans av denna diskurs.

"Det kan handla om personer som är begåvningshandikappade eller patienter med grava psykiska störningar." ("Nytt centrum ska hindra våldtäkter", Dagens Nyheter 051010)

Som en kontrast till bilden av pedofiler som psykiskt sjuka och svagbegåvade kan vi betrakta pedofilen som en socialt kompetent person som är svårare att avslöja. I en artikel från Dagens Nyheter som handlar om den svenska polisens förhörsmetoder som riktas specifikt mot pedofiler som grupp, får vi följande gruppering:

"Materialet vill lära ut hur man genomskådar en pedofils lögnar i en förhörssituation.../.../ Fokus ligger på olika 'masker' som en pedofil kan tänkas visa upp i förhör. De kallas vid namn som Herr Trevlig, Stackars mig och Herr Tiger som muren." ("Metod att förhöra pedofiler kritiserar", Dagens Nyheter 060326)

Den gruppering som görs här baseras på vad vi menar kan vara en tanke om att alla pedofiler är potentiella lögnare. Detta leder till att han tar olika roller för att på så vis dölja för omgivningen vilka handlingar han har begått. Pedofilen ses här ha en mer beräknande karaktär och är medveten om de konsekvenser som följer av att leva ut sina sexuella böjelser.

”Att katolska präster förgriper sig på barn har tyvärr blivit en andrarangsnighet på senare år. Men de synder som uppenbarats på sistone i Brasilien har skakat självaste påven. Den lilla skrift som står i centrum för skandalen heter ”Handbok för pedofilpräster” och är hämtad ur en dagbok författad av 48-åringe Tarcísio Spricigo, en straffad pedofil ur São Paulos överklass. Spricigo är dömd till 15 års fängelse för våldtäkt mot en 5-åring han hade i sin vårdnad. Hans handbok, som innehåller detaljerade instruktioner för hur man skaffar sig vårdnaden om föräldralösa och exploaterar dem, har påträffats hos flera präster. Ett viktigt råd till de sexuella brottslingarna är att inte ge sig på rika personers barn, utan hålla sig till de föräldralösa.

-Gud förlåter allt, men det gör inte samhället, därför måste man gå försiktigt tillväga, uppgav Spricigo under rättegången.” (”Påven griper in efter ny pedofilskandal”, Dagens Nyheter, 051124)

Citatet är taget ifrån en artikel som berättar om en omfattande granskning av hur många präster som polisanmälts för sexualbrott i Brasilien. Här får vi en bild av pedofiler som en samarbetande grupp som agerar i nätverk. Genom att hjälpa och tipsa varandra om hur de kan bejaka sina sexuella böjelser kan de undkomma de sanktioner som riktas mot dem av samhället. Detta kan ställas emot uppfattningen av pedofilen som en isolerad individ med få yttre kontakter.

I denna diskurs finner vi inte någonstans att pedofiler kategoriseras utifrån deras kön. I texterna benämns personerna endast som ”pedofiler” eller ”föröväre”, inte som män eller kvinnor. I diskursen är kön inte relevant då fokus istället ligger på om gruppen pedofiler har vissa egenskaper och attribut som skulle kunna särskilja dem från andra grupperingar av människor. Kön är alltså inte en faktor som diskursens aktörer anser kan skilja pedofiler från ”icke-pedofiler”. Så vad innebär det då att man inte tar hänsyn till om pedofilen är kvinna eller man? Centralt i den feministiska poststrukturalismen är synliggörandet och ifrågasättandet av definitionen av manligt respektive kvinnligt i konstruktionsprocessen av subjektet (Lenz Taguchi, 2004). Den heterosexuella matrisen vittnar om hur vi definierar oss själva och andra, främst utifrån de, för tidpunkten, kulturellt rådande uppfattningarna om vad som är kvinnligt respektive manligt (Gemzöe, 2004). Detta innebär att konstruktionen av subjektet, och där igenom möjligheten till en identitet, utgår ifrån en positionering mot den heterosexuella normen. Att som i denna diskurs inte tillskriva pedofili något kön kan därför ses som ett objektifierande av de som pekats ut som pedofiler. Detta objektifierande kan ses som en kontrast till diskursen om pedofili som identitet.

6.4 Motdiskurs 3 – ”Pedofili som sjukdom”

”Pedofiler kan inte heller på något sätt rå för eller lastas för sina sexuella preferenser, vilka med stor sannolikhet är medfödda. De bör därför betraktas med medkänsla och tillståndet bör alltid uppfattas som sjukligt.” (Eriksson, 2002:397)

Pedofili beskrivs som något sjukligt, ett tillstånd eller sjukdom som går att bota med hjälp av olika former av behandlingar. Här tycks finnas en tanke om att pedofilen kan bli av med sitt beteende, att det är något som kan gå över med hjälp av behandling och motivation hos personen själv.

”Kan man bli frisk från den här typen av beteende? – Ja, det kan man. Den grupp som framförallt visat sig ha bra prognos är de som själva har motivation, som vill bli friska.” (“Nytt centrum ska hindra våldtäkter, Dagens Nyheter 051010”)

Sjukdomsperspektivet förstärks ytterligare i följande citat då personerna som förväntas vända sig till centrumet benämns som patienter. I diskursen tycker vi oss se att det finns en tanke om pedofili som ett mångbottnat och komplext problem som bäst bör behandlas utifrån ett tvärvetenskapligt perspektiv.

”Om centrumet blir verklighet kommer det att samla ett tiotal personer och ha ett tvärvetenskapligt arbetssätt. Det betyder att patienterna kan få såväl kroppslig som psykisk behandling.” (“Nytt centrum ska hindra våldtäkter”, Dagens Nyheter 051010)

”Vad som tidigare visat sig verkningsfullt är en kombination av medicinsk behandling och psykoterapi, säger Arver.” (“Nytt centrum ska hindra våldtäkter”, Dagens Nyheter 051010)

I citaten här beskrivs pedofili som något som är förankrat i människans fysiska och psykiska struktur. I det sista citatet hittar vi två olika nyanser av pedofili som sjukdom. Den ena talar om pedofili som mer biologiskt förankrad sjukdom. Tidefors Andersson (2002) beskriver ett biomedicinsk förhållningssätt där utgångspunkten är tanken om en bakomliggande komponent till beteendet som kan behandlas medicinskt. Vidare anses olika läkemedel kunna påverka de fysiologiska mekanismer som har förmågan att reglera det sexuella beteendet (Eriksson, 2002). Den andra diskursnyansen som vi möter i citatet ovan inrymmer en tanke om pedofili som en psykisk åkomma. Bland annat syftar en svensk studie av eventuella orsaker till sexualbrottslighet på tanken om att barnet vanligen frigör sig under uppväxten från den symbios som det lever i med modern. En misslyckad frigörelse kan resultera i att personen utvecklar ett sexuellt avvikande beteende (Tidefors Andersson, 2002).

Ingen artikel i vårt material tangerar ett strikt biologisk förhållningssätt, att pedofili skulle handla om någon form av smittsamt virus. Det finns dock en artikel i vårt material som handlar om flera uppmärksammade fall av pedofili inom den katolska kyrkan i Brasilien. Journalisten liknar de flera tusen fall det rör sig om, som en form av epidemi av pedofili som brutit ut i landet.

”Benediktus XVI skickade häromdagen en speciell kommission till Brasilien för att undersöka den formliga epedemi av pedofili som florerar bakom klostermurarna och i söndagsskolor.” (“Påven griper in efter ny pedofilskandal”, Dagens Nyheter, 051124)

Vi anser att det framgår att journalisten inte talar om ett faktiskt biologiskt virus av något slag som smittar utan det är mer av en metafor. Samtidigt är bilden som ges väldigt målande för pedofili som fenomen.

”-Vi vet att det finns många män som går omkring med tankar och fantasier innan de begår handlingar. En stor del av dem är hjälpsökande men de har ingenstans att vända sig, säger Arver.” (“Nytt centrum ska hindra våldtäkter”, Dagens Nyheter 051010)

I endast en av artiklarna inom denna diskurs ser vi tecken på pedofili som ett fenomen som bidrar till ett skapande av genus. I citatet ovan nämns endast män vilket gör att pedofili tillskrivs som en viss typ av manligt genus. Att de benämns som hjälpsökande menar vi tyder på att männen är medvetna om att deras sexuella intressen är något som inte anses moraliskt rätt av samhället. En syn på pedofili som sjukdom och därmed något som går att bli av med innebär en diskurs som är språkligt formad på det sättet att individen ges möjligheter att via interaktionen ta andra subjektspositioner. Med interaktionen menar vi här mötet med de personer som ansvarar för bedömningen om personen i fråga är sjuk eller blivit frisk. Dessa personer kan vidare ses som några av de reglerande strukturer inom diskursen som definierar *hur* pedofilen kan inta nya subjektspositioner.

Att se pedofili som en sjukdom innebär att det som ovan nämnts är något övergående, det går att behandla. En kontrast till detta skulle kunna vara den bild som ges i den första diskursen vi presenterade, där pedofili ses som något konstant och naturligt rotat hos individen. Ytterligare en annan kontrast till sjukdomsdiskursen är att se de sexuella handlingar mellan vuxna och barn, som vi benämner som pedofili, som kulturella och religiösa traditioner.

”Among the Etoro of New Guinea, from about age 10 years, boys would have regular oral sex with older men, swallowing their semen to facilitate growth (Bauserman, 1997). Among the neighboring Kaluli, when a boy reached age 10 or 11, his father would select a man to inseminate him for a period of months to years. In addition, ceremonial hunting lodges would be organized where boys could voluntarily form relationships with men who would have sexual relations with them (Bauserman, 1997). /.../ But are we to conclude that all the adults engaged in these practices were mentally ill? If arguably they were not pedophiles, but following cultural or religious tradition, why is frequent sex with a child not a mental illness under these circumstances? (“Is Pedophilia a Mental Disorder?”), Archives of Sexual Behavior 2002:468)

Citatet handlar om olika folkstammar på Nya Guinea. För att bli manlig och växa behöver unga pojkar insemineras med sperma från äldre män, främst via oralsex. Fadern väljer ut en annan man i stammen som sonen sedan bor hos under några månader upp till några år. Författaren ställer sig frågan, att om det beteende som är synonymt med pedofili är att betrakta som en psykisk sjukdom, innebär det att alla dessa människor är psykiskt sjuka? Om det nu var så att de bara följde kulturella och religiösa traditioner, varför är inte pedofili en psykisk sjukdom under de förhållandena? I en uppsats skriven av Kulick (1987) om stamkulturen på Nya Guinea hittar vi en möjlig förklaring:

”Vi har sett hur föreställningarna som möjliggör denna manipulation utgör den kulturella bakgrund mot vilken vi kan förstå hur män och kvinnor interagerar med varandra. Samma kulturella bakgrund där prestige, manlighet och kroppsvätskor sammanvävs med varandra, ger oss också nyckeln till förståelsen av de homosexuella relationerna på Nya Guinea. Män är villiga att ge bort sin värdefulla kroppsvätska till små ynkliga pojkar därför att dessa pojkar snabbt

kommer att växa upp och bli männens framtida allierade i utbyten och krig.”
(Kulick, 1987:88).

Observera att Kulicks text ovan inte ingår i de artiklar vi analyserat. Vi använder hans studie för att lyfta fram och förtydliga vårt resonemang om kontraster till denna diskurs. Genom att ställa de kulturella uppfattningar om sexuellt agerande mot barn som beskrivs från Nya Guinea, mot de kulturella uppfattningarna som vi återfinner i västvärlden, får vi ett exempel på den kulturella faktor som Judith Butler beskriver i den heterosexuella matrisen. Vilket beteende som premieras för manligt respektive kvinnligt är beroende på den kulturella kontexten. I västvärlden klassas inte sexuella relationer med barn som en accepterad form av manlighet, medan det premieras bland stammarna på Nya Guinea.

6.5 Motdiskurs 4 – ”Monstret och rovdjuret”

”Enligt utredningen har han systematiskt och målmedvetet jagat för att hitta nya offer. Han lockade med godis och pengar – och hotade att göra pojkarnas mammor illa om de skvallrade.” (”Han våldtog tusentals pojkar”, Aftonbladet 041005)

Denna diskurs har vi funnit i mediaartiklarna och inte i de forskningsartiklar vi analyserat. I de nyhetsartiklar där denna monster-bild målas upp, trycker författarna på förövarens hänsynslöshet och avsaknad av ånger. Pedofilen framstår snarare som omänsklig i sin jakt på nya offer, han är en sociopat. Följande citat från Aftonbladet får stå som ytterligare exempel för detta synsätt:

”Allt Goad gjorde var fokuserat på en enda sak – att hitta nya offer.” (”Han våldtog tusentals pojkar”, Aftonbladet 041005)

Pedofilens ständiga sökande efter offer, blir utifrån denna diskurs nästan patologiskt. Han verkar drivas av ett ständigt och pockande behov att förgripa sig på barn. En kontrast till denna bild är den som framkommer i diskursen ”Pedofili som sexualitet”, där pedofilen istället ses som en person som aktivt kan välja att antingen bejaka sin sexuella dragningskraft till barn eller helt enkelt trycka undan och förneka den. Vi menar att det i denna monsterdiskurs inte skulle vara möjligt för pedofilen att göra ett sådant val, han går på instinkt, han kommer alltid att vara på jakt efter barn att förgripa sig på. Detta kan även ses som en variant av diskursen som talar om pedofili som identitet, då det där framkommer en bild av pedofilen som ett ständigt hot mot omgivningen då det ligger i hans natur att utnyttja barn sexuellt.

”William Goad, 60, är Storbritanniens värsta pedofil genom tiderna. I 40 år har han förgripit sig på små barn. Vid ett tillfälle sa han stolt att han hade hunnit förstöra 142 oskyldiga barns liv på bara ett år.” (”Storbritanniens värsta pedofil fick livstid”, Expressen 070209)

I citatet ovan framkommer tydligt bilden av pedofilen som sociopat och nästan patologisk i sitt beteende. Genom att journalisten beskriver offren som ”oskyldiga barn” bidrar det till en stark demonisering av pedofilen.

”Den 13-åriga flickan hade opererats och var rullstolsbunden och tungt medicinerad när vårdaren våldtog henne.” (”Dömd pedofil på fri fot våldtog flicka”, Aftonbladet 070324)

Genom att i artikeln upprepade gånger trycka på att flickan satt i rullstol och även var tungt medicinerad, menar vi att journalisten målar upp en bild av pedofilen som en hänsynslös man som utnyttjar ett barns hjälplöshet och uppenbara beroendeställning. Barnet tycks utifrån dessa förutsättningar inte ha någon möjlighet att försvara sig själv i den situation.

”En av Goads bekanta har berättat att den dömda en gång våldtog en åttaårig pojke på en campingplats med orden ’han klarar av det’.” (”Han våldtog tusentals pojkar”, Aftonbladet 041005)

En annan kontrast till den här diskursen skulle kunna vara en som beskriver pedofilen som medveten om att barnet far illa vid övergreppet. Han väljer att avbryta den sexuella handlingen då barnet uttrycker ovilja eller smärta, något som inte tilltalar honom sexuellt. Som en ytterligare nyans till det hänsynslösa monstret ser vi pedofilen som trots sin medvetenhet om samhällets syn på pedofili lever ut sin lust för att sedan blunda för konsekvenserna:

”Materialet, som bygger på erfarenheter från Storbritannien, hävdar också att en pedofil kan ha förträngt sina brott så till den grad att han faktiskt inte vet vad han gjort.” (”Metod att förhöra pedofiler kritiserar”, Dagens Nyheter 060326)

Citatet ovan skulle även kunna tangera diskursen om pedofilen som en (psykisk) sjukdom. Där skulle förnekandet då kunna vara en del av störningen som symboliserar ångesthanteringen i tillståndet.

Att bli positionerad som monster innebär ett starkt förskjutande från det ”vanliga”. Denna diskurs skiljer sig mest från de andra diskurser vi här presenterat på så sätt att den tillskriver pedofili en titel som inte är förknippad med det mänskliga. Monstret är mer en varelse än människa som symboliserar ondska. Denna tillskrivning innebär enligt oss ett stigmatiserande av pedofilen som ses som icke-mänsklig. Här ser vi hur diskursen tilldelar subjektet (pedofilen) en position (Wikström, 2007). I detta fall konstrueras dock positionen (monster) på så vis att förändring ses som omöjlig.

Precis som i den första diskursen vi presenterade, blir pedofili här synonymt med manligt genus. Dock stannar kopplingen där. Vi får inte så många vidare detaljer om hur nyansen av manligheten ser ut. Det vi möter är både kvinnligt och manligt kön på offren vilket visar på en bisexuell dragning hos pedofilen. Monstret som främst är ute efter ett barn, vilket kön det tillhör tycks inte så relevant. Karakteristiskt för pedofilen i denna diskurs är även beskrivandet av denne som högst aktiv och stundtals våldsam i sitt agerande. Nyansen av detta manliga kön som görs i beskrivningen av pedofilen i denna diskurs, menar vi visar på en aktiv position som innebär en driftighet och mindre empatisk förmåga.

7 SLUTDISKUSSION

Vi kommer nedan att göra en summering av det resultat och den analys vi har kommit fram till i kapitel sex.

Syftet med den här uppsatsen var att göra en diskursanalys kring hur begreppet och fenomenet pedofili framställs i media och forskning. Vi ville vidare studera hur begreppet konstrueras och reproduceras i de texter vi valt att analysera. Med hjälp av det diskursanalytiska tillvägagångssättet och de teoretiska perspektiv vi valt att grunda vår studie på, så har vi försökt att svara på våra frågeställningar, som är:

- Vilka olika diskurser kring pedofili kan vi identifiera i vårt analysmaterial?
- Hur konstrueras begreppet pedofili och därmed pedofilen, i media och forskning?
- Konstrueras genus i diskurserna om pedofili och i så fall på vilket sätt?

Efter att ha läst och analyserat det material vi valt ut, har vi kunnat identifiera fem olika bilder/diskurser av och kring pedofili. Dessa är; "Pedofili som identitet", "Pedofili som sexualitet", "Pedofili som en homogen kategori", "Pedofili som sjukdom" och "Monstret och rovdjuret". Diskursen "Pedofili som identitet" återkommer i mer eller mindre alla nyhetsartiklar, dock inte i forskarmaterialet. I denna diskurs framställs pedofili som en livslång identitet eller egenskap. I "Pedofili som sexualitet" får vi bilden av de sexuellt relaterade handlingarna som en form av uttryck för en sexualitet i likhet med andra läggningar, exempelvis hetero- och homosexualitet. Vem som har denna läggning kan enligt denna diskurs variera vitt och brett. Även i vilket omfång personen i fråga väljer att bejaka sina sexuella behov varierar. Nästa diskurs tar upp pedofilen som grupp. Olika perspektiv inom diskursen lyfter fram tankar om att pedofiler har klara gemensamma drag. Dessa drag kan användas i arbetet med att urskilja pedofiler från icke-pedofiler. Pedofili sett som sjukdom är en diskurs som rymmer tankar om att beteendet i fråga är något tillfälligt och något som går att bota med behandling, personen kan bli frisk och normal. Avslutningsvis har vi diskursen om pedofilen som monstret, rovdjuret. Här möter vi bilden av pedofilen som det hänsynslösa och instinktsdrivna odjuret som endast kan upphöra att begå dessa handlingar om denne låses in för alltid.

Diskursen "Pedofili som identitet" var den diskurs som var mest förekommande i nyhetsartiklarna vi analyserade, diskursen återkom dock ej på samma sätt i forskarmaterialet. Då tanken om att pedofili var synonymt med personens identitet ändå var så pass utbredd valde vi att nämna denna diskurs som den dominerande. I media menar vi att det perspektiv som togs för självklart var just tanken om pedofili som en konstant identitet och därigenom något som är oföränderligt. Denna diskurs kan ses som hegemonisk då den kunskap som diskursen producerar och reproducerar ses som självklar och "sann" (Winther Jørgensen & Phillips, 2000). Vi identifierade även fyra andra diskurser och dessa kallar vi följaktligen för motdiskurser i förhållande till den dominerande diskursen. Foucault (i Lenz Taguchi, 2004) talar om att en motdiskurs uppstår när en grupp aktörer gör motstånd mot den normaliserande och dominerande diskursens strukturer och innebörder. Den starkaste motdiskursen vi fann i vår studie, är diskursen som talar om "pedofili som sjukdom". Den största kontrasten mellan tanken om pedofili som sjukdom och pedofili som identitet, menar vi är att det inom sjukdoms-diskursen finns en uppfattning om att pedofilen kan bli frisk från sitt beteende/sjukliga tillstånd. Medan det i den dominerande diskursen inte uttrycks några sådana tankar. Där handlar det snarare om förhållningssättet "en gång pedofil, alltid pedofil". Om

aktörerna inom en viss motdiskurs gör tillräckligt stort motstånd, skulle den dominerande diskursens normaliserande riktlinjer omvandlas till något nytt (Lenz Taguchi, 2004). Bland de diskurser som vi har identifierat, skulle diskursen om pedofili som sjukdom kunna vara en så pass stark motdiskurs att den någon gång i framtiden skulle kunna göra anspråk på att bli den dominerande diskursen. Vi tror dock att ett sådant scenario kommer att dröja. Pedofili och därmed även pedofilen, väcker idag mycket starka känslor hos de allra flesta människor och diskussionen om fenomenet är fortfarande relativt onyanserad. Genom att göra en studie som den här, så hoppas vi dock att det kan visa på alternativa förklaringsmodeller till fenomenet pedofili. I sann poststrukturalistisk anda så hävdar vi att det inte finns någon absolut och objektiv "sanning". Det finns alltid olika sätt att se på ett och samma fenomen, och detta gäller även pedofili. Vi tar inte ställning till om någon diskurs är mer rätt än någon annan, vi vill endast presentera ett axplock av de olika bilder av fenomenet som finns tillgängliga.

Även om vi inte gör ett ställningstagande angående pedofili så väcker de fem diskurserna många frågor kring pedofili som fenomen, bland annat gällande våra framtida roller som socionomer. Beroende på vilket utgångsläge vi har kommer vi både bemöta och arbeta med pedofili på olika sätt. De tankar som finns i den dominerande diskursen, att pedofili är en form av identitet, anser vi påminner delvis om ett biologiskt förhållningssätt, som att pedofili finns i generna. Om pedofili då är klassat som en kriminell handling, innebär det ett kriminaliserande av en människas existens? Människans rätt att få vara sig själv kan hävdas, men blir inte det då på bekostnad av barnens säkerhet? I diskursen om pedofili som en sexuell läggning hittar vi ett liknande resonemang där personens läggning är djupt rotad i identiteten. Sexualiteten är inte formbar eller omformbar. Vad innebär det om pedofilen aldrig begår handlingen utan bara fantiserar och aldrig förmedlar tanken till någon annan? Är det acceptabelt? Ur ett performativt förhållningssätt till det hela blir processen och görandet centralt. Vi gör oss själva och andra hela tiden (Gemzöe, 2004). Vi påverkar och påverkas av möten med andra vilket innebär att den process vi ständigt befinner oss i även reflekteras i vårt sätt att tänka. Genom diskursernas påverkan av vårt resonemang gör vi nya positioner. Innebär detta då att tanken är en form av handling? Är tanken resultatet av diskursernas möten? Samtidigt kan vi fundera över att om det är så att vi påverkar andra, kan vi där i då finna lösningen till hur vi ska bli av med problemet pedofili? Gemensamt för diskurserna om pedofili som sexualitet, identitet och monster är tanken om något mer konstant. Har vi det inombords från födseln? Kontrasten till dessa bilder av pedofili är tanken om fenomenet som en sjukdom, något som går över, det går att bota. Men vad händer om pedofilen inte vill bli botad? Ska vi tvångsbehandla alla pedofiler? Tvånget medför en kränkning av den enskilde individen, samtidigt är pedofili ett kriminellt beteende som bygger på kränkning av barn.

På vilket sätt konstruerar då media och forskning pedofili och därmed även pedofilen? Vilka likheter och skillnader finns? Mediaartiklarna bygger på en rapportering av specifika fall av pedofili. Artiklarna berättar om en händelse och det är utifrån dessa händelser som vi anser att pedofili och pedofilen konstrueras i media. Vi menar att medias uppgift är att rapportera för allmänheten om *vad* som sker i samhället, medan forskare vill berätta *att, hur* och *varför* någonting (i det här fallet pedofili) sker. Gemensamt för det material vi har studerat från de båda fälten, är att pedofilen själv inte ges något utrymme att definiera sitt beteende. I materialet är det journalisten respektive forskaren som definierar pedofili och därmed även pedofilen. Man pratar *om* pedofilen, inte *med* pedofilen. Förutom de två ovan nämnda aktörerna får även andra aktörsgrupper komma till tals och ge sin syn på pedofilen och dennes beteende. Exempel på sådan aktörsgrupper är polis, föräldrar och åklagare. Detta innebär att pedofili och pedofilen konstrueras uteslutande av andra än de som faktiskt begår de "pedofila

handlingarna". I de diskurser vi har identifierat är pedofilen inte det som Lenz Taguchi (2004) kallar för ett aktivt och självständigt handlande subjekt, utan snarare blir pedofilen här ett objekt som definieras och positioneras av andra. Då personerna bakom brotten inte får komma till tals i varken media eller forskning, har de heller ingen möjlighet att göra motstånd eller förändra diskursen om sig själva. För att alls kunna göra motstånd måste subjektet var delaktigt i diskursens definitionsprocesser.

Genom att använda ett språk som framställer pedofilen som avvikande och "onormal" så skapar man samtidigt en bild av vad som ses som " normalt" och accepterat. Pedofilen bekräftar på så sätt det som anses vara " normalt" och friskt. Att pedofili som position knyts till en uppfattning om onormal medför ett stigmatiserande i relation till resten av samhället. Lenz Taguchi (2004) talar om att diskursen innehåller information om maktfördelningen mellan olika positioner. Att diskurserna vi presenterat skapar pedofili som en stigmatiserad position får stå som exempel för detta. Ytterligare ett exempel på hur diskursens maktfördelning ser ut får vi när vi ser hur media och forskarartiklarna inte ger det utpekade subjektet i fråga en möjlighet att själv definiera sin position vilket medför att positionen pedofili blir synonym med maktlöshet.

Innan vi besvarar vår sista frågeställning tänker vi att det kan vara bra att knyta an till vår definition av genusbegreppet:

Connell (1999) hävdar att genus är social praktik som hela tiden refererar till kroppar och det kroppar gör. Vidare menar vi att denna praktik bygger på tolkningar av ett socialt konstruerande samt definitionstillskrivandet av det biologiska könet. Mattsson (2002) menar att kön beskriver den fysiska kroppen medan genus beskriver människans formande och vår tolkning av den.

I de diskurser vi här presenterat får vi en bild av hur pedofili kopplas till manligt genus. Genom språket i de analyserade texterna görs en positionering av denna typ av manlighet. Att beskriva pedofilen som sjuklig, aggressiv och i ständigt behov av övervakning, skapar en outtalad motbild av vilket manligt genus som ses som acceptabelt och " normalt". I och med detta fördömande av en form av manligt genus, påvisas ett utgångsläge från en tanke om vad som ses som accepterat. Detta resulterar i en socialt skapad hierarkisk indelning om vilket manligt beteende som är accepterat och vilka beteende som inte är det. I artiklarna som tar upp att pedofiler straffats med fängelse får vi ett vidare mått på hur oaccepterad denna genusform är. Att pedofili är ett sexuellt beteende som är straffbelagt kan vi se som ett exempel på den heteronormativa tanken som bland annat innebär att sexuella relationer ska ske mellan två vuxna människor ur samma generation och av olika kön (Rubin i Ambjörnsson, 2004). Butlers heterosexuella matris är beteckningen för det normsystem som socialiserar in oss i ett obligatoriskt heterosexuellt beteende som grundar sig i den biologiska reproduktionen (Gemzöe, 2004). Pedofili i det här fallet, bryter mot matrisen dels genom att beteendet inte syftar till något reproduktivt syfte, men kanske främst genom att den pedofila handlingen inte anses kunna bygga på konsensus mellan parterna. Då barnet har en underordnad position i relation till den vuxne, kommer det enligt diskurserna alltid att föreligga ett ojämlikt maktförhållande. Återigen ser vi ett exempel på hur beteendet bryter mot det heteronormativa, som förespråkar sexuell konsensus mellan parterna.

Då pedofili endast kopplas samman med manliga genusformer så konstrueras i de diskurser vi presenterat, samtidigt en bild av hur kvinnligt genus, kan och inte kan göras. Pedofili ses inte

här som en form av kvinnligt genus. Det faktum att aktörerna i diskurserna inte alls nämner kvinnan som tänkbar pedofil tyder på en uppfattning om pedofili som naturligt kopplad till manlighet.

I de diskurser vi här identifierat kan vi se hur genus till viss del finns med som en påverkande faktor. Genus har en betydelse i diskurserna, men inte primärt. I de artiklar vi tagit del av är det ingen som tar upp och benämner genus och dess relevans för pedofili som fenomen. Tanken om genus och den process som den medför bör vara central i alla typer av praktiker då vi genom våra kroppar och våra samt andras tolkningar av dessa skapar olika positioner. Ur detta skapas och omskapas diskurserna. Att lyfta fram och synliggöra genusprocessen kan öka medvetenheten om *möjligheten* till nyanser av genus i diskursen om pedofili. Risker med en allt för hegemonisk diskurs är just cementeringen av *en* tanke om vad pedofili *är*. När det gäller media och forskarvärldens stora möjligheter att påverka kan en mer aktiv genusmedvetenhet medföra stora möjligheter till att öppna för fler förklaringsätt för pedofili.

8 REFERENSLISTA

Källmaterial:

- Ambjörnsson, F. (2004). *I en klass för sig. Genus, klass och sexualitet bland gymnasietjejer*. Stockholm: Ordfront förlag.
- Backman, J. (1998). *Rapporter och uppsatser*. Lund: Studentlitteratur.
- Bergström, G. & Boréus, K. (2000). *Textens mening och makt. Metodbok i samhällsvetenskaplig textanalys*. Lund: Studentlitteratur.
- Butler, J. (2006). *Genus ogjort: kropp, begär och möjlig existens*. Stockholm: Norstedts akademiska förlag.
- Börjesson, M. (2003). *Diskurser och konstruktioner. En sorts metodbok*. Lund: Studentlitteratur.
- Cameron, D. & Kulick D. (2003). *Language and sexuality*. Cambridge: University Press.
- Carlsson, J. (2002). Pedofila övergrepp – mannen som barn. I M. Bogren & J. Volckerts (Red.), *Våldets psykologi* (pp. 103-132). Stockholm: Prisma.
- Connell, R. W. (1999). *Maskuliniteter*. Göteborg: Daidalos.
- Dahl, U. (2005). Scener ur ett äktenskap: Jämställdhet och heteronormativitet. I D. Kulick (Red.), *Queersverige* (pp. 48-71). Stockholm: Natur och Kultur.
- Eriksson, T. (2002). Farmakologisk behandling av hypersexualitet och parafilier. I P.O. Lundberg (Red.), *Sexologi* (pp. 394-402). Stockholm: Liber AB.
- Eriksson, C., Eriksson Baaz M. & Thörn, H. (2002) En introduktion till postkolonial teori. I C. Eriksson, M. Eriksson Baaz & H. Thörn (Red.), *Globaliseringens kulturer. Den postkoloniala paradoxen, rasismen och det mångkulturella samhället* (pp. 13-53). Nora: Nya Doxa.
- Foucault, M. (1993). *Diskursens ordning*. Stockholm: Brutus Östlings Bokförlag.
- Gemzöe, L. (2004). *Feminism*. Stockholm: Bilda Förlag.
- Gilje N. & Grimen H. (1995). *Samhällsvetenskaparnas förutsättningar*. Göteborg: Daidalos.
- Johansson, H. (2006). *Brist på manliga förebilder: dekonstruktion av en föreställning och dess praktik*. Göteborg: Göteborgs universitet, Institutionen för socialt arbete.
- Jorgic, J. & Tanjancovich, E. (2006). *Kvinnan som förövare eller offer vid sexuella övergrepp mot barn*. (c-uppsats från Socialhögskolan). Stockholm: Stockholms universitet, Institutionen för socialt arbete.

Kulick, D. (1987). Homosexuellt beteende inom antropologisk teori och på Nya Guinea. I D. Kulick (Red.), *Från kön till genus: kvinnligt och manligt i ett kulturellt perspektiv* (pp. 60-90). Stockholm: Carlsson.

Kvale, S. (1997). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur.

Lenz Taguchi, H. (2004). *In på bara benet. En introduktion till feministisk poststrukturalism*. Stockholm: HLS Förlag.

MacMartin, C. & Wood, L.A. (2005). Sexual motives and sentencing: Judicial discourse in cases of child sexual abuse. *Journal of Language and Social Psychology*, 24, 139-159.

Mattsson, T. (2005). *I viljan att göra det normala. En kritisk studie av genusperspektivet i missbrukarvården*. Malmö: Egalité.

Mattsson, T. (2002). *Kön och genus i samhället och i det sociala arbetet*. Lund: Lunds universitet, Samhällsvetenskapliga fakulteten.

Skytt, A. (1995). *En bild av pedofili: analys av en massmedial trend utifrån ett konstruktivistiskt perspektiv*. Meddelande/Tema, Hälsa och samhälle. Linköpings universitet. 1995:6.

Svedin, C.G. (2002) Definitioner och lagstiftning. I C.G. Svedin & L. Banck (Red.) *Sexuella övergrepp mot flickor och pojkar*. (pp. 55-67). Lund: Studentlitteratur.

Svenning, C. (2003). *Metodboken*. Eslöv: Lorentz Förlag.

Tidefors Andersson, I. (2002). *Från barndom till brott. Om 20 män dömda för sexuella övergrepp mot 38 barn*. Göteborg: Göteborgs universitet, Psykologiska institutionen.

Widerberg, K. (2002). *Kvalitativ forskning i praktiken*. Lund: Studentlitteratur.

Wikström, H. (2007). *(O)möjliga positioner. Familjer från Iran och postkoloniala reflektioner*. Göteborg: Göteborgs universitet, Institutionen för socialt arbete.

Winther Jørgensen, M. & Phillips, L. (2000). *Diskursanalys som teori och metod*. Lund: Studentlitteratur.

Elektroniska källor

Nationalencyklopedin. Inhämtad 2007-05-05

<http://www.ne.se.ezproxy.ub.gu.se/jsp/search/article.jsp?i_art_id=181336&i_word=genus>

Rixlex. Inhämtad 2007-04-15

<http://rixlex.riksdagen.se/htbin/thw?%24%7BOOHTML%7D=SFST_DOK&%24%7BSNHTML%7D=SFSR_ERR&%24%7BBASE%7D=SFST&BET=1962%3A700&%24%7BTRIPSHOW%7D=format%3DTHW>

Tidningsutgivarna. Inhämtad 2007-04-12

<www.tu.se>

The Oxford American Dictionary of Current English. Inhämtad 2007-05-06

<<http://www.oxfordreference.com.ezproxy.ub.gu.se/views/ENTRY.html?subview=Main&entry=t21.e22457>>

Analysmaterial

Nedan följer en lista på samtliga texter som vi har analyserat under arbetets gång.

Mediaartiklar:

Dagens Nyheter, "Nytt centrum ska hindra våldtäkter". 2005-10-10

Dagens Nyheter, "Påven griper in efter ny pedofilskandal". 2005-11-24

Dagens Nyheter, "Metod att förhöra pedofiler kritiseras". 2006-03-26

Dagens Nyheter, "Äldre män finner unga sexoffer på internet". 2005-03-08

Dagens Nyheter, "Tysk pedofil flydde upp på tak". 2007-02-09

Aftonbladet, "Pedofilen tar samma buss som barnen". 2006-10-06

Aftonbladet, "Utpekad pedofil får asyl i Sverige". 2006-01-05

Aftonbladet, "Dömd pedofil på fri fot våldtog flicka". 2007-03-24

Aftonbladet, "Han våldtog tusentals pojkar". 2004-10-05

Expressen, "Storbritanniens värsta pedofil fick livstid". 2007-02-09

Expressen, "Mördad i Karlskrona var pedofil". 2006-11-08

Expressen, "Barnens clown – dömd pedofil". 2007-02-11

Forskning:

Brown, A.S., Gray, N.S., MacCulloch, M.J & Smith, J. (2005). An implicit test of the associations between children and sex in pedophiles. *Journal of Abnormal Psychology*, 2, 304-308.

Green, R. (2002). Is pedophilia a mental disorder? *Archives of Sexual Behavior*, 31, 467-471.

Schmidt, G. (2002). The dilemma of the male pedophile. *Archives of Sexual Behavior*, 31, 473-477.

Tardiff, M. & Van Gijseghem, H. (2001). Do pedophiles have a weaker identity structure compared with nonsexual offenders? *Child Abuse & Neglect*, 25, 1381-1394.